

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

DIPLOMSKO DELO

Krajinska degradacija kot posledica novogradenj in obnavljanja stanovanjskih objektov na primeru Obine Laško

MAJA JAKOPI OBLAK

LAŠKO, 2013

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

DIPLOMSKO DELO

Krajinska degradacija kot posledica novogradenj in obnavljanja stanovanjskih objektov na primeru Obine Laško

MAJA JAKOPI OBLAK

Študijski program: Varstvo okolja in ekotehnologije

Mentorica: doc. dr. Barbara Lampi

LAŠKO, 2013

Priloga 2: Sklep o diplomskem delu

Številka: 726-33/2011-2

Datum in kraj: 25. 10. 2011, Velenje

Na podlagi Diplomskega reda

izdajam

SKLEP O DIPLOMSKEM DELU

Študentu-ki VŠVO

Maji Jakopič Oblak

se dovoljuje izdelati diplomsko delo pri predmetu: Razvoj in urejanje podeželja

Mentor-ica: doc. dr. Barbara Lampič

Somentor-ica: _____/_____

Naslov diplomskega dela v slovenskem jeziku: Krajinska degradacija kot posledica novogradenj in obnavljanja stanovanjskih objektov na primeru občine Laško

Naslov diplomskega dela v angleškem jeziku: Landscape degradation as a result of new construction and renovation of residential buildings in the case of Municipality of Laško

Diplomsko delo je potrebno izdelati skladno z Navodili za izdelavo diplomskega dela.

Pravni pouk: Zoper ta sklep je možna pritožba na Senat v roku 3 delovnih dni.

Dekanica
doc. dr. Natalija Špeh

MENTORSTVO IN IZJAVA O AVTORSTVU

Diplomsko delo je nastalo pod mentorstvom doc. dr. Barbare Lampi .

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Maja Jakopi Oblak, študentka Visoke šole za varstvo okolja, izjavljam, da je to diplomsko delo rezultat mojega samostojnega dela ob pomoči mentorja ter ob uporabi različne literature in drugih virov. Vsi viri so citirani v skladu z navodili iz diplomskega reda.

Maja Jakopi Oblak

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Barbari Lampi za pomoč in vodenje pri opravljanju diplomskega dela. Prav tako se zahvaljujem Leonidi Gaberšek (delovni mentorici v podjetju Fragmat Tim, d. d., kjer sem opravljala delovno prakso) za pomoč in podporo med celotno izdelavo diplomske naloge.

Hvala tudi vsem ostalim profesorjem VŠVO, ki so me usmerjali v smer študija.

Posebna zahvala velja staršem, ki so mi omogočili študij, fantu in prijateljem za vso podporo.

Jakopi O., M., Krajinska degradacija kot posledica novogradenj in obnavljanja stanovanjskih objektov na primeru Ob ine Laško. Visoka šola za varstvo okolja, Velenje, 2013.

IZVLE EK:

Diplomska naloga se loteva problematike arhitekturno neprimernih in krajinsko mote ih novogradenj in obnov stanovanjskih objektov v ob ini Laško. Gre za zelo razširjen pojav, ki ga je mogo e zaslediti povsod po Sloveniji, predvsem pa kot motnja v kulturni pokrajini izstopa na podeželju.

V izbranih naseljih petih krajevnih skupnosti ob ine Laško se je pokazalo, da je barvno in oblikovno neustreznih gradenj ve na podeželju kot v urbaniziranih naseljih. V vsaki od izbranih krajevnih skupnosti sem za potrebe naloge na terenu pregledala razmere – stanje na terenu v 7 naseljih, skupno torej v 27 naseljih v okolju. Ugotovila sem, da je ve predvsem barvno neustreznih objektov na podeželju, kjer so npr. posamezne kmetije barvno povsem neustrezno urejale objekte (gospodarska poslopja, stanovanjski objekti). Lastniki takšnih objektov so pogosto mnenja, da nikogar ni v neposredni bližini in zato ti objekti ne motijo nikogar.

Po analizi odgovorov terenskega anketiranja prebivalce objekti, ki so barvno ali oblikovno izstopajo i, motijo in jih težko sprejemajo v svoji okolici. Do teh pojavov v svojem doma em okolju so kriti ni, vendar manj kot do pojavov izven doma ega kraja.

Pokazalo se je tudi, da gradbena stroka ne prevzema popolne odgovornosti za neprimerne objekte oz. gradbene rešitve, saj pravijo, da se »krivda« razdeli med investitorje gradbenih del, izvajalce, proizvajalce (materialov) in ponudnike (trgovce).

V Sloveniji in tudi v Ob ini Laško se še vedno ve ji del prostora ureja na podlagi starih odlokov o prostorsko ureditvenih pogojih (PUP), ki pa niso vedno prilagojeni današnjim življenjskim potrebam in težnjam pri na rtovanju objektov.

Klju ne besede: kulturna krajina, urejanje prostora, prostorska degradacija, stanovanjske gradnje, barvne fasade, percepcija prebivalstva, Ob ina Laško

Jakopi , O. M., Landscape degradation as a result of new constructions and renovations of residential building in the case of Laško municipality. College of Environmental Protection, Velenje 2013.

ABSTRACT

This thesis addresses the problem of inappropriate architectural and landscape disturbing new buildings and renovations mostly in municipality of Laško. It is a widespread phenomena that can be observed everywhere in Slovenia, but especially it stands out as a disturbance in cultural landscape of the countryside.

In the selected areas of five local communities of Laško municipality has shown that there is more color and design inadequate constructions in the countryside than in urban areas. For each of the selected local communities I checked the situation on the field for needs of this thesis – the situation on the ground in seven settlements, making a total of twenty seven settlements in the environment. I found out that there is more color inadequate facilities in rural areas, where the color of individual farms, for example, is totally unacceptable for agricultural and residential buildings. The owners of such facilities are often of the opinion that there is no one in immediate vicinity therefore this facilities doesn't disturb anyone.

After analyzing the answers from field inquiry, the residents say that they are disturbed by objects that stand out in color and shape, and therefore they hardly accept them in their environment. They are critical for those phenomena in their home environment, however, less than occurrences that are found outside of their home place. It also has been shown, that construction profession don't assumes the full responsibility for inappropriate facilities respectively construction solutions, as they say that "the guilt" is distributed among the constructional investors, contractors, producers (of materials) and providers (traders).

In Slovenia and also in Laško municipality, the bigger part of place is still ordained on the basis of old decrees of spatial arrangements (PUPs), which are not always adapted to today's living needs and tendencies in the design of objects.

Key words: cultural landscape, spatial planning, spatial degradation, housing, colored facades, the perception of the population, Laško municipality

Kazalo

1	UVOD.....	8
1.1	Izhodiš a diplomske naloge	8
1.2	Namen in cilji diplomskega dela	9
1.3	Hipoteze.....	10
2	TEORETI NI DEL.....	11
2.1	Metode dela	11
3	Vpliv barv na bivanje v urejenem okolju – teoreti ne osnove	13
3.1	Barve v prostoru.....	13
3.2	Oblike in materiali.....	15
3.3	Zakonodaja na podro ju urejanja prostora in varovanja pejzaža pokrajine	16
3.4	Možnost vplivanja na odlo anje prebivalstva	20
4	Opis Obmo ja.....	22
4.1	Prou evano obmo je Ob ine Laško	22
4.1.1	Kratek zgodovinski pregled razvoja Laškega.....	24
5	PREDSTAVITEV RAZISKOVALNIH REZULTATOV	29
5.1	Evidentiranje in kartiranje novogradenj in obnovljenih stanovanjskih objektov.....	29
5.2	Neustrezni objekti v prostoru – zaznavanje prebivalstva	38
5.3	Stališ a odgovornih služb.....	46
6	RAZPRAVA IN SKLEPI NALOGE.....	49
7	VIRI IN LITERATURA.....	54
8	PRILOGE	56

Kazalo slik

Slika 1: Primer barvno izstopajočega stanovanjskega objekta v Šentrupertu.....	21
Slika 2: Zemljevid lokacije Obine Laško v Sloveniji	22
Slika 3: Izbrana naselja KS Laško, Reica in Sedraž.....	23
Slika 4: Izbrana naselja KS Jurkloštra in Šentruperta	23
Slika 5: Število zgrajenih (dokonanih) stanovanj v Sloveniji od leta 2002 do 2010	25
Slika 6: Število zgrajenih (dokonanih) stanovanj v Obini Laško od leta 2002 do 2010.....	25
Slika 7: Število dovoljenj za gradnjo stavb v Sloveniji	26
Slika 8: Število dovoljenj za gradnjo stavb v Obini Laško.....	26
Slika 9: Število prebivalcev leta 2002 in 2011 v Krajevni skupnosti Laško	27
Slika 10: Število prebivalcev leta 2002 in 2011 v Krajevni skupnosti Reica.....	27
Slika 11: Število prebivalcev leta 2002 in 2011 v Krajevni skupnosti Sedraž	27
Slika 12: Število prebivalcev leta 2002 in 2011 v Krajevni skupnosti Šentrupert	28
Slika 13: Število prebivalcev leta 2002 in 2011 v Krajevni skupnosti Jurklošter	28
Slika 14: Ortofoto novogradnje v KS Laško, v naselju Jagoče	29
Slika 15: Novogradnja v KS Laško, v naselju Jagoče	29
Slika 16: Ortofoto novogradnje v KS Laško, v naselju Udmat	30
Slika 17: Novogradnja v naselju Udmat	30
Slika 18: Ortofoto novogradnje v KS Reica, v naselju Spodnja Reica	30
Slika 19: Novogradnja v KS Reica	30
Slika 20: Ortofoto dveh izstopajočih novogradenj v KS Sedraž.....	31
Slika 21: Novogradnji v Sedražu.....	31
Slika 22: Ortofoto novogradnje v KS Jurklošter.....	32
Slika 23: Novogradnja v KS Jurklošter.....	32
Slika 24: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Laško, v naselju Jagoče	33
Slika 25: Obnovljen objekt v KS Laško	33
Slika 26: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Laško	33
Slika 27: Obnovljen objekt v KS Laško	33
Slika 28: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Laško, v naselju Podšmihel	34
Slika 29: Obnovljen objekt v KS Laško, v naselju Podšmihel	34
Slika 30: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Laško, v naselju Strmca	34
Slika 31: Obnovljen objekt v KS Laško	34
Slika 32: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Reica	35
Slika 33: Obnovljen objekt v KS Reica.....	35
Slika 34: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Reica, v naselju Zgornja Reica.....	35
Slika 35: Obnovljen objekt v KS Reica.....	35
Slika 36: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Sedraž.....	36
Slika 37: Obnovljen objekt v KS Sedraž, v naselju Brdce	36
Slika 38: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Sedraž, rdeča fasada	36
Slika 39: Obnovljen objekt v KS Sedraž, v naselju Brdce	36
Slika 40: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Šentrupert, v naselju Žigon.....	37
Slika 41: Obnovljen objekt v KS Šentrupert	37
Slika 42: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Jurklošter.....	37
Slika 43: Obnovljen objekt v KS Jurklošter	37
Slika 44: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Jurklošter v naselju Lahov Graben	38
Slika 45: Število izvedenih anket	38
Slika 46: Zadovoljstvo v bivalnem okolju za KS Laško in KS Reica, kjer anketirani prebivajo	39
Slika 47: Zadovoljstvo v bivalnem okolju za območja KS Sedraž, KS Jurklošter in KS Šentrupert, kjer anketirani prebivajo	39
Slika 48: Kaj anketirane pri neustreznem objektu najbolj moti v KS Laško in KS Reica	41
Slika 49: Kaj anketirane pri neustreznem objektu najbolj moti v KS Sedraž, KS Jurklošter in KS Šentrupert.....	41
Slika 50: Pomembnost pri stanovanjskem objektu v KS Laško in KS Reica.....	42

Slika 51: Pomembnost pri stanovanjskem objektu v KS Sedraž, KS Jurklošter in KS Šentrupert	42
Slika 52: Podatki o prenovi stanovanjskih objektov v KS Laško in KS Re ica.....	43
Slika 53: Podatki oprenovi stanovanjskih objektov v KS Sedraž, KS Jurklošter in KS Šentrupert	43
Slika 54: Podatki o izbrani barvi fasade za obnovljen objekt v KS Laško in KS Re ica.....	44
Slika 55: Podatki o izbrani barvi fasade za obnovljen objekt v KS Sedraž, KS Jurklošter in KS Šentrupert.....	44

1 UVOD

Tradicionalna podoba slovenske kulturne pokrajine je bila glede na naravne razmere urejena v nekem smiselnem redu. Gradnja stanovanjskih in drugih objektov se je v preteklosti prilagajala naravnim razmeram oz. omejitvam. Poslopja so bila stisnjena na obrobje obdelovalnih površin, ob gozdne obronke, drugje so se hiše z gospodarskimi poslopji vrstile tik ob cesti, na območjih samotnih kmetij (hrbovita, gorska območja) so bile hiše z gospodarskimi poslopji v grupah, okrog pa so se razprostirala kmetijska zemljišča v zaselkih. Zaradi tesne povezanosti z naravo in velike odvisnosti od nje ljudje niso niti pomislili, da bi si hišo postavil sredi polja (najrodovitnejših zemljišč), v neposredno bližino reke ali struge, ki so pogosto prestopale bregove, na plazovita pobočja ipd.

Povezanost z naravo se je kazala tudi v uporabi gradbenih materialov. Hiše so gradili iz materialov, ki so bili najlažje dostopni in na voljo, zelo ekonomično; les so porabili za hleve, hiše pa so nastajale iz kamna in opeke, najpogosteje so uporabili belo barvo, ker je bila najbolj dostopna, saj so jo lahko izdelali kar iz apna. V današnjem času pa je naravni material, kot je npr. apno, zamenjal silikatni in akrilni omet, ki se lahko z organskimi in anorganskimi pigmenti obarva v vseh mogočih barvnih odtenkih.

»V Sloveniji se je skozi zgodovino, na podlagi raznolikih naravnih značilnosti in družbenih razmer, izoblikovala pestra arhitekturna dediščina (identiteta). Starejši objekti so zgrajeni tako, da je njihova zunanja podoba in zasnova v sožitju z naravo in krajino. Ti objekti pa nudijo loveku zdravo in kakovostno bivalno okolje,« pravi Andrej Kosi (2011). S to trditvijo se lahko vsaj delno strinjamo.

Po II. svetovni vojni pa se je zgodba začela odvijati drugače, standardi so se pri njih spreminjali, predvsem ob zadnjem »gradbenem boomu« pa so nastali neustrezno zasnovani objekti in slabe prostorske ureditve, tako da se je arhitekturna identiteta močno spremenila, ponekod celo izničena. Tako danes lahko marsikje govorimo o degradaciji kulturne pokrajine zaradi neustreznih, motečih rešitev pri gradnji objektov, pri samem umeščanju v prostor, pri uporabi materialov in oblik ter zelo očitno tudi pri uporabi barv.

1.1 *Izhodišča a diplomske naloge*

S sodobnim urejanjem krajine in predvsem z navidezno vse manjšo odvisnostjo loveka od narave in naravnih pojavov se je sama zgradba (in funkcija) nekdanjih vaških naselij spremenila. Prepoznavnost naselij kot celote in posameznih območij naselij ter njihova t. i. arhitekturna prepoznavnost se je zmanjšala, marsikje izničena. Zamenjala pa se je tudi uporaba gradbenih materialov.

Podobno ugotavlja tudi Drozg (2002), saj pravi: »Zaradi pomanjkljivih določil o oblikovanju novogradenj in zapostavljene prenove objektov so novogradnje, kljub temu da nastajajo na kulturnozgodovinsko in pokrajinsko različnih območjih, bolj podobne med seboj, kakor avtohtonim stavbam. Takšen razvoj ocenjujemo kot neprimeren, saj se izgubljajo regionalne raznolikosti, kvaliteta novogradenj je marsikdaj v bolečem nasprotju z avtohtonim stavbarstvom, posledica česar je vizualna degradacija pokrajine in razvrednotenje podobe naselij. Sodobne smernice urejanja naselij in oblikovanja objektov močno odstopajo od uveljavljene graditeljske prakse v Sloveniji.«

V našem bivalnem okolju so se v zadnjem desetletju ali dveh pri njih pojavljati številni izstopajoči stanovanjski objekti, tako oblikovno (različni prizidki, okrogline, oblike streh) kot tudi barvno (fasade, strehe). Ta pojav je vezan na razširitev ponudbe na trgu. Ko si lahko v tujini kupil barvo, kakršno si hotel, in so k nam prišli še tuji trgovci, so se tudi domača podjetja začela zavedati, da paleta dvajsetih fasadnih barv pa ni več dovolj in da bo treba ponuditi vsaj tristo, štiristo odtenkov.

Ideja za vsebino diplomske naloge se mi je porodila v času opravljanja obvezne prakse v podjetju Fragmat Tim, d. d., v Laškem. V okviru praktičnega usposabljanja sem se seznanila tudi s pravili oz. zakonitostmi, in sicer, katere barve so bolj primerne za sožitje z naravo oz. okolico in katere manj oz. sploh ne. Vendar proizvajalci v večini ugodijo strankam oziroma povpraševanju in ne oporekajo njihovim odločitvam, pa naj gre še za tako neprimerno barvo fasade, ampak se jim prilagajajo. Po drugi strani je obstoječa zakonodaja glede vizualne podobe zgradb neustrezna, saj v praksi lahko zgradimo hišo, ki povsem odstopa od ustaljene regionalne arhitekture (in arhitekturnih zakonitosti). Urejanje v prostoru tako do neke mere ne nadzira in usmerja več stroka, ampak neposredni uporabniki (prebivalci, investitorji v obrtno-poslovnih conah idr.).

Diplomska naloga je sestavljena iz dveh sklopov. Prvi zajema teoretični del diplomske naloge, kjer sem na podlagi dostopnih virov in literature podrobno raziskala in predstavila, zakaj se ljudje odločajo za neprimerne barve fasad oz. tudi oblike stanovanjskih objektov v okolju, v katerem prebivajo. Prvo poglavje je namenjeno uvodu in krajši predstavitvi diplomskega dela. Temu sledi predstavitev osrednjih ciljev mojega dela in raziskovalnih hipotez. V drugem poglavju opišem vpliv barv na bivanje v urejenem prostoru ter možnosti za izboljšanje odločanja ljudi, da se za takšne neustrezne barve ne odločijo.

Drugi sklop predstavlja praktični/terenski del diplomske naloge, ki obsega tretje poglavje. To vsebuje analizo, kje so kartirane novogradnje, slike neustreznih novogradenj in prenov po izbranih območjih petih krajevnih skupnostih Obine Laško ter anketo, ki sem jo izvajala na območju Obine Laško. Zadnji del tretjega poglavja pa je namenjen obdelavi intervjujev in njihovi analizi.

Četrto poglavje zajema sklepne misli, ki predstavljajo ključna spoznanja, do katerih sem prišla s pomočjo teoretičnega in empiričnega dela diplomske naloge. Na koncu so podani še viri in literatura ter prilogi (anketni vprašalnik za prebivalce in intervju).

1.2 Namen in cilji diplomskega dela

Osrednji cilj diplomskega dela je ugotoviti značilnosti pojavljanja stanovanjskih objektov, ki oblikovno in barvno odstopajo v bivanjskem okolju, so vizualno neskladni, motijo in kvarijo urbanistično simbiozo z naravo. V nadaljevanju želim na primeru Obine Laško (in analize drugih virov) ugotoviti tako vzroke za obstoječe stanje kot učinke, ki se odražajo v kulturni pokrajini in predvsem v kakovosti grajenega bivalnega okolja.

Podrobneje pa lahko cilje opredelim v naslednjih točkah:

1. Identificirati pojav degradirane kulturne pokrajine zaradi neustrezne gradnje in obnov na območju Obine Laško (popis, fotografije, prostorski prikaz).
2. Ugotoviti, v katerih elementih gradnje prihaja do največjih odstopanj in negativnih učinkov v kulturni pokrajini (materiali, barve, oblike, velikost, okolica).
3. Ugotoviti zaznave/stališča prebivalstva, na kakšen način in prepoznajo pojave v prostoru, kaj prepoznajo, koliko in kaj jih najbolj moti, katere pojave dojemajo kot pozitivne. Ugotoviti stopnjo osveščenosti prebivalstva glede prepoznavanja kakovosti kulturne pokrajine.
4. Ugotoviti vlogo in stališča odgovornih služb (gradbena stroka in urejevalci prostora) do novodobnih prostorskih pojavov ter možnosti izboljšanja obstoječega stanja. Ugotoviti vzroke, zakaj je v zadnjih letih prišlo do številnih primerov tako očitnih prostorskih anomalij.

5. Dodatno želim s svojo diplomsko nalogo še:

- Predstaviti vpliv barv na bivanje in po utje prebivalcev v urejenem okolju.
- S svojo raziskavo vsaj posredno prispevati k bolj ubrani podobi in kakovostnem razvoju kulturne pokrajine v svojem doma em okolju.
- Podati nekatere možne rešitve, kako se izogniti še ve ji prostorski in vizualni degradaciji krajine z neustreznimi objekti.

1.3 *Hipoteze*

- (H1) Ljudje praviloma zaznavajo negativen vpliv neustreznih gradenj, barvnih fasad kot vizualno »onesnaženje« okolja in se s takšnimi objekti in fasadami ne strinjajo.
- (H2) Ljudi bolj motijo neustrezne gradnje v lastnem naselju – drugod v prostoru ta pojav ne zaznavajo tako intenzivno.
- (H3) Med elementi neustrezne gradnje so najbolj mote e barvno neprimerne fasade, predvsem živobarvne fasade in neustrezne barvne kombinacije.
- (H4) Izvajanje zakonodaje je neustrezno in trenutno nezmožno za razrešitev obstoje ih problemov.

Pri akujem, da ljudje praviloma zaznavajo vpliv neustreznih gradenj, barvnih fasad kot vizualno degradacijo, vendar samo, e je tak objekt v njihovi neposredni bližini bivanja.

Ve ino ljudi bolj moti uporaba barv, ki so v prostoru izrazito mote e in neavtohtone, to pa so citronsko rumena, vijoli na, živo oz. travniško zelena, živo temno oz. turkizno modra in podobno. Mote e pa so tudi oblike objektov tako novogradenj kot obnove obstoje ih stanovanjskih objektov.

Mehanizmi s podro ja zakonodaje obstajajo, saj ob ine imajo odloke o prostorskih ureditvenih pogojih (PUP) za posamezno obmo je, vendar je problem pri graditeljih stanovanjskih objektov, saj teh odlokov ne upoštevajo. Ne izvaja pa se ustrezen nadzor in še manj sankcije.

2 TEORETI NI DEL

2.1 Metode dela

V teoreti nem delu sem na podlagi dostopnih virov in literature opisala vzroke, vpliv barv na bivanje v urejenem prostoru, kje pride do najve je odstopanj v oblikovnem in kje v barvnem smislu. Pregledala sem zakonodajo na podro ju urejanja prostora in varovanja pejzaža pokrajine ter s pomo jo predstavnika za okolje in prostor Ob ine Laško (intervju) poskušala opisati možne izboljšave na podro ju svetovanja in boljših ukrepov, da se ljudje za takšne barve ali oblike ne bi odlo ali.

V empiri nem delu diplomske naloge sem se s terenskim delom lotila raziskave na izbranem obmo ju Ob ine Laško. Kartiranje, popis in fotografiranje sem izvedla v izbranih naseljih petih krajevnih skupnosti: krajevna skupnost Laško, ki je po številu prebivalcev najve ja, krajevna skupnost Re ica, v kateri je zaznati najve novogradenj in obnov stanovanjskih objektov, krajevna skupnost Sedraž, ki vsebuje kar dosti neprimernih objektov, krajevna skupnost Jurklošter, ki je dobra za primerjavo, saj prevladujejo kmetijske površine, in še zadnja krajevna skupnost Šentrupert, ki jo prav tako lahko opredelim kot tipi no podeželsko.

Za lažjo primerjavo sem lo ila urbano-podeželske Krajevne skupnosti Laško in Re ica ter podeželske Krajevne skupnosti Sedraž, Šentrupert in Jurklošter. Skupno pet krajevnih skupnosti vsebuje 48 naselji, obiskala sem jih 27, ker vsaj eno naselje vsebuje barvno anomalijo ali oblikovno neustrezen stanovanjski objekt in sicer:

- V Krajevni skupnosti Laško sem si izbrala naselja: Debro, Strmca, Udmat, Kuretno, Šmihel, Jago e, Tovsto.
- V Krajevni skupnosti Re ica sem si izbrala naslednja naselja: Spodnja Re ica, Zgornja Re ica, Slivno.
- V Krajevni skupnosti Sedraž sem si izbrala naselja: Belovo, Brezno, Sedraž, Trnov hrib, Trnovo.
- V Krajevni skupnosti Šentrupert sem si izbrala naselja: Šentrupert, Curnovec, Ma kovec, Mala Breza in Trobni Dol.
- V Krajevni skupnosti Jurklošter pa sem izbrala naselja: Blatni Vrh, Jurklošter, Lahov Graben, Lipni Dol, Mrzlo Polje, Pane e in Polana.

V okviru terenskega dela sem izvedla tudi anketiranje. Prvotno sem želela v vsaki Krajevni skupnosti opraviti vsaj 10 anket. Vendar vsi potencialni anketiranci niso bili pripravljene sodelovati, zato sem uspešno opravila zgolj 40 anket, o dojemanju motenj v prostoru med prebivalci. Pripravila sem enotne popisne/eviden ne liste in se osredoto ila predvsem na izstopajo e objekte. Odstotek anketiranih je 0,3% od vseh prebivalcev v Laškem.

Merila za opredelitev elementov, na podlagi katerih sem lažje določila neprimernost objekta.

Barva objekta	Nevtralni pastelni odtenki: nežno rumena, oranžna, marelica, bela, pešena..v kombinaciji z lesom. Barva streh, žlebov: rjava ali v kombinaciji z fasado.
Oblika objekta	Tradicionalen na in gradnje, zasnova izrabe zemljišča, odmik od sosednjih objektov, višinski gabariti, pravilen naklon strehe in smer slemen, tekstura strehe: <ul style="list-style-type: none"> • betonski ali ope ni strešniki, dvokapnice, oblika ograj, prizidki ki ohranijo prvotno obliko objekta.
Uporaba materialov	Les, ope ni zidaki, zidaki iz betona ali lahkega betona, steklo...

Raznolikost barv, materialov in oblik je sodoben izraz lastnikov objektov, vendar bi bilo potrebno razumeti naselje kot celoto.

Glede barv sem določila neprimerne objekte, ki so vsebovali izstopajoče barve in sicer: travniško zelene, citronsko rumene, ciklamne, rdeče, vijolične barve. Kombinacije okenskih obrob z osnovno barvo fasade, največkrat kombinacija toplih in hladnih barv, večbarvne fasade, barvne strehe, ki se z fasado ne skladajo.

Pri obliki sem bila pozorna na objekte, ki so močno izstopali od okolice po ne tradicionalnem načinu gradnje, po napačnem naklonu strehe in smeri slemen, pločevinastih strešnikih, po obliki ograj (zidani balkoni), predvsem pa so me zmotili prizidki, različni stolpi, ki so povsem spremenili prvotni videz objekta.

Pri izbiri materialov pa sem bila pozorna na materiale ob gradnji in na določene dodatke, plastika, stiropor, uporaba umetnih mas, eksotični materiali (nerjavno jeklo), pločevinasti paneli in različne plastične obloge, ki nadomeščajo cokol fasade.

Na podlagi rezultatov proučevanja virov in literature ter zakonodaje sem izvedla intervju s predstavnikom urejanja okolja in prostora Obine Laško. Zanimalo me je, kakšen je princip delovanja občine, kako na občini poizkušajo prispevati k primerni gradnji, kje vidijo probleme, kakšni so njihovi predpisi, zakonodajni postopki o izdaji gradbenega dovoljenja in predvsem ali vidijo neustrezne oblikovne (vsebinske tudi uporaba materialov) in barvne rešitve novogradenj in obnov stanovanjskih objektov kot prostorski problem. Zanimalo me je tudi, kako vidijo prihodnost grajenega okolja v Sloveniji, v Obini Laško in kje vidijo največje prepreke oz. težave.

Po proučevani literaturi glede barv in njihovega vpliva na ljudi in po utje sem izvedla intervju z direktorjem podjetja Demit, mag. Goranom Popom, ki se ukvarja s proizvodnjo in prodajo veziv in malt za izdelavo toplotnoizolativnih kontaktnih fasad. Želela sem pridobiti informacije o barvnih lestvicah, koliko barv imajo na izbiro, in seveda, če imajo na izbiro tudi izstopajoče barve v podjetju Demit, ali se ravna po modnih smernicah ali jim je bolj pomembna strokovnost in njihove barvne študije. Zanimalo me je tudi njihovo stališče do odgovornosti za okoljsko degradacijo zaradi izstopajočih objektov idr.

Na koncu sem se lotila analize številnih in zelo različnih virov pridobljenih podatkov in sistematično prikazala rezultate. V tem delu sem podala mnenja in predloge za ozaveščanje ljudi, da bi se v prihodnosti tem fasadnim in oblikovnim ekstremom izognili.

3 VPLIV BARV NA BIVANJE V UREJENEM OKOLJU – TEORETIČNE OSNOVE

Zaradi različne molekularne strukture in pigmentacije posameznih predmetov se svetlobni žarki mešajo, vpijajo in odbijajo z različno hitrostjo in jakostjo. Predmeti, ki se nam zdijo temni, vpijajo več svetlobnih žarkov in kot našim očem odbijajo manj svetlobe. Vprijanje svetlobe torej ustvarja iluzijo temnejših barv, svetlejši predmeti, ki odbijajo več svetlobe, pa ustvarjajo utvaro svetlejših in močnejših barv (Andrews, 2003).

3.1 Barve v prostoru

Barve sodijo med najbolj vznemirljive stvari na svetu. Že od samega začetka so jih ljudje uporabljali za označevanje prostora, okraševanje okolice.

Barve imajo moč, da poživijo vsak prostor, izboljšajo razpoloženje in okrepijo duha. Po svetu jim različne kulture pripisujejo določene pomene. Barve so lahko strastne in čustvene ali pa umerjene in razmišljajoče (Starmer, 2006).

Arhitektura in gradbeništvo sprejemata barvne novosti. Prav pa bi bilo, da jih vendarle vpeljujeta z razumno mero estetike, dobrega okusa in, s kolikor je mogoče, upoštevanjem tradicije.

Psihologi pravijo, da so barvite fasade posledica družbenih sprememb. Več je svobode. Globalizacija, internet in televizija prinašajo močne vplive drugih kultur, hkrati pa nastaja nek družbeni red, v katerem se je treba dobesedno boriti za svoj obstoj. Ljudje postajamo bolj agresivni, manj se oziramo na druge in tako je marsikomu prav vseeno, kako fasada njegove hiše vpliva na okolico. Bolj ko je agresivna, bolj je.

Problem v zvezi z izborom neustreznih barvnih fasad je v zadnjem obdobju pogosto obravnavan v medijih, manj v strokovni literaturi. Problem je celovito opisal Jerman (2010) v članku Delo in Dom (2012): »Pri nas je vse več nekakovostne arhitekture in neprimerno obarvanih stavb. Oba pojava sta velik in dolgoročen problem za okolico. Imamo le dve skrajnosti in malo izjem: ali so objekti »približno« belo oziroma nedoločljivo pušobno, skoraj sivo umazano belo obarvani ali pa so neprijetno živih barv. Očitno so pri tem zatajili inšpektorji in lokalni urbanisti, ki bi morali vedeti, kaj se dogaja na njihovem terenu. Odgovorni niso samo za neprimerne barve, ampak tudi za slabe arhitekturne poizkuse, češ da so urbanisti in lokalna okolja v urejenih državah ne dovoljujejo. Manjkajo tudi določene kompetence za ureditev teh problemov. Stroka pri tem ni nedolžna, saj niso vsi ekscesni primeri nastali v glavah investitorjev ali fasaderjev. Kljub vsemu lahko rečemo, da večina takšnih projektov res nastane v režiji lastnikov ali investitorjev, ki »okus« vzamejo v svoje roke.«

Kakovost bivalnega okolja stanovanjskih območij je najlažje določimo, če območje analiziramo po posameznih sklopih elementov bivalnega okolja, kot so dostopnost, opremljenost, ekološka neoporečnost in urejenost. Iz analize in vrednotenja posameznih območij je bilo razvidno, da na kakovost bivalnega okolja vplivata leto izgradnje in velikost naselij kakor tudi družbene spremembe po prehodu v tržno gospodarstvo, kot so razvoj terciarnega sektorja, vse večja stopnja motorizacije in sprememba v lastništvu infrastrukture sosesk. S poznavanjem kakovosti bivalnega okolja stanovanjskih sosesk se dobi vpogled v ustreznost in pomanjkljivosti urbanističnih ureditev sosesk, ta podatek pa je pomemben za nadaljnje prostorsko načrtovanje stanovanjskih območij.

Podobnega mnenja je tudi Vladimir Drozg, ki pravi sledeče (Drozg, 1994): »Kvaliteta bivalnega okolja je v prvi vrsti odvisna od družbenega blagostanja. Vsaj v določenem delu je odvisna od opremljenosti naselja, soseske, bivališča, slednje pa je posledica ekonomske moči posameznikov in družbe. Seveda ta povezava ni enosmerna: boljše opremljenost naselja in višji osebni standard ne zagotavljata večje kvalitete bivalnega okolja, jo pa pogosto omogočata.«

Bivalno okolje lahko razumemo tudi kot ekološko kategorijo. Menimo, da je na nivoju naselja ali soseske tak vidik upravljen. Gre za prostorsko ureditev, ki je ekološko neoporečna, ki zagotavlja prebivalcem zdravo življenjsko okolje, neoporečno pitno vodo, urejene komunalne naprave, zdrav zrak, minimalno onesnaženje. Ekološki vidik v prostorskih ureditvah in presojah je na današnji stopnji družbenega razvoja neizogiben (Drozg, 1994).

Barve vsekakor imajo psihološki vpliv na človeka: v neustreznem ambientu se počutimo bistveno slabše. Z barvami človek izraža neko svoje stališče do življenja, veselje, tudi strah, tesnobo. Danes recimo o ekologiji že razmišljamo trajnostno in tako bi morali razmišljati tudi o prostoru, ki je v smislu trajnosti zelo težko obnovljiv naravni vir. Ko prostor enkrat neustrezno pozidamo, spremenimo (»degradiramo«) podobo kulturne pokrajine, je kasneje zelo težko popraviti.

Po pogovoru z odgovornim za prostor Občine Laško sem izvedela, da večino nezaželenih barvnih fasad ne povzročajo vedno novogradnje, temveč takšno neskladje večkrat nastaja pri obnovi stanovanjskih objektov, ko se lastniki odločijo za izolacijo prej neizoliranih objektov in hkrati obnovijo barvo fasade. Ta dela običajno spadajo med vzdrževalna dela in investicijsko-vzdrževalna, za katera ni potrebno gradbeno dovoljenje, razen če je objekt varovan pod spomeniškim varstvom (kulturno dediščina). Po mojem mnenju vzdrževalna dela razumem kot vzdrževanje obstoječega stanja, torej tudi barve fasade, kakršna je bila pred vzdrževalnim posegom, vendar lastniki tega ne upoštevajo.

3.2 *Oblike in materiali*

Naselja s svojim položajem, obliko in pogosto tudi dominantno vlogo sooblikujejo videz kulturne pokrajine in določajo poselitveni vzorec. Govorimo o strnjениh naseljih, ki so lahko gruasta, obcestna, centralna, in o razpršenih naseljih, ki so razložena, razpostavljena. Tipološke značilnosti naselja in s tem posredno tudi tipološke značilnosti poselitve (vidna podoba kulturne pokrajine) oblikujejo objekti s svojo obliko in medsebojno povezanostjo.

Tam, kjer opažamo, da je slika arhitektur in arhitekturnih kompleksov v sestavi naselja popolnoma drugačna od tradicionalne, lahko ugotovimo, da:

- je novo, oblikovano in zgrajeno z upoštevanjem identitete obstoječih grajenih struktur, urbanističnih in arhitektonskih tradicij lokalnega graditeljstva, kar je prav tako v nasprotju z omejenimi dokumenti;
- so arhitektura in arhitekturne podrobnosti oblikovane z veliko mero slabega okusa in obstojnostjo vseh likovnih meril. Kontinuiteta arhitekturnega izraza je pretrgana, nova likovna merila so oblikovana v visoki arhitekturi, "unikatni arhitekturi" (Košir, 1982) ali arhitekturi posebnega družbenega pomena in se v stavbarstvu podeželja, veinstvo stanovanjsko stavbarstvo ali "anonimno zazidavo" (Košir, 1982) niso razpoznavno, okolju primerno prenesla;
- se lastnikova pomembnost in njegova vloga v skupnosti naselja izražata predvsem z avtorsko, v okolju izstopajočo arhitekturo. Stavbe premožnejših vaštanov, identitete prostora ne upoštevajo več in lastnikovo pomembnost izražajo s svojo drugačnostjo ter lego na dominantnih, v prostoru izpostavljenih položajih, kar tako kot oblikovanje samo ne upošteva obstoječe tipologije naselja in poselitvenega vzorca. Objekti pogosto stojijo zunaj strnjenegega jedra vasi, neredko celo na najboljšem kmetijskem zemljišču (Ažman Kladnik, 2011).

Z naštetimi posegi in pojavi je degradirana v zgodovinskem razvoju oblikovana identiteta likovne podobe posameznih stavb in celotnih domacij. Porušeni so tudi v preteklosti vzpostavljeni hierarhični odnosi posameznih stavb do celotnega združenega in uporabno enotnega stavbnega kompleksa in s tem do celote naselja (mnogi novi objekti zrastejo na naselbinskih robovih, pogosto gre za nove in razvojno potrebne objekte, zapletajo se notranje komunikacije, ovirana je dostopnost in podobno). Vendar pa degradacija struktur ni vedno tolikšna, da bi vplivala na vidno podobo oziroma na ugotovljeno identiteto naselja v kulturni pokrajini (Ažman in Kladnik, 2011).

Po mnenju predstavnika za okolje in prostor neustrezne oblikovne in barvne rešitve novogradenj ali obnov stanovanjskih objektov za njih niso prostorski problem, saj, če pogledamo neko tipično krajino, ima vsaka krajina svoje tipične značilnosti (okna, strehe, kritine ...) Na primer alpska hiša se močno razlikuje od panonske. Zato je prostorski problem bolj ta, kam kakšen objekt umestimo, seveda je pomembno, ali je objekt stanovanjska gradnja ali je druge namembnosti. Torej, če je celotno naselje pod industrijsko cono, potem barvitejši in izstopajoči objekti sodijo v ta tip naselja. Če pa je to stanovanjsko naselje, so takšni objekti popolnoma neustrezni. V vsaki obliki obstajajo neke lokalne celote stanovanjske pozidave in industrijske gradnje.

V oblikovnem smislu;

»Pri vseh novih gradbenih posegih je treba zagotoviti oblikovno homogenost in identiteto območja in se prilagajati okoliškim objektom in ureditvam po: zasnovi izrabe zemljišč, odmiku od sosednjih objektov, sestavi stavbnih mas, višinskih gabaritih in gradbenih rti, naklonu streh in smereh slemen, razmerju dimenzij fasad in njihovi orientaciji, merilu in razporeditvi fasadnih elementov, zlasti oken in vrat, barvi in teksturi streh in fasad, na inu ureditve odprtega prostora, na inu izvedbe ograj in drugih posegov v prostor. To se pravi, potrebno se je ozreti na bližnje objekte. V presoji in analizi obstoječih objektov je potrebno z novo dognanimi materiali uskladiti celoto in sozvo no navezovanje po oblikovnosti skupnega prostora,« meni predstavnik za okolje in prostor Luka Picej.

Pri izbiri materialov;

»Materiali morajo biti na dolo enem zaključnem območju homogena celota, ki se smiselno dopolnjuje in sledi energijski varnosti.

Oblikovalski kontrasti pri novih posegih v prostor so dopustni: kadar ima kontrast namen simbolno prikazati funkcionalno razliko novega objekta od programske enotnega okolja, kadar ima kontrast namen vzpostaviti prostorsko dominantno.

Investitor je dolžan v postopku izdelave projektne dokumentacije s prostorsko analizo širšega območja ter z urbanistično arhitekturno rešitvijo utemeljiti oblikovalski kontrast.« (Povzeto iz intervjuja s predstavnikom za okolje in prostor.)

Če bi hipotetično gledano želela na podežlju zgraditi večjo, predvsem pa oblikovno izstopajočo stavbo, ki bi se močno razlikovala od ostalih zgradb, bi s pomočjo planske dokumentacije lažje postavila tak objekt na podežlju kot v mestnem okolju, vendar pa bi se zataknilo pri prostorsko ureditvenih pogojih, ki so predpisani za vsako posamezno področje posebej, čeprav je dejansko stanje malo drugačno.

3.3 Zakonodaja na področju urejanja prostora in varovanja pejzaža pokrajine

Relevantna zakonodaja s področja:

- ZPN – Zakon o prostorskem načrtovanju,
- OPN – občinski prostorski načrti (v obsegu planska dokumentacija),
- OPPN – občinski podrobnejši prostorski načrti (v obsegu PUP – prostorsko-ureditveni pogoji), ki so osnova za izdajo gradbenega dovoljenja,
- na koncu GD – gradbeno dovoljenje.

Investitor pripravi PD – projektno dokumentacijo, v kateri mora biti vse precizirano, nato odda na upravno enoto in potem dobi GD – gradbeno dovoljenje.

Barve pročelij stavb lahko obina določi sama v izvedbenem delu svojega občinskega prostorskega načrta (OPN), in sicer v okviru prostorskih izvedbenih pogojev (PIP), ki določajo natančna merila za posege v prostor, med drugim glede velikosti in oblike objektov, materialov, barv fasade in strehe ter drugih oblikovnih elementov, s katerimi se ohranja identiteta prostora. Projektanti so dolžni upoštevati določila prostorskih izvedbenih pogojev tudi glede barv, če so ti pogoji natančno in nedvoumno predpisani, še pravijo na ministrstvu. Ker pa pogosto ni tako, imajo projektanti v tem primeru več svobode pri oblikovanju in določenju barv fasade.

Oblikovanje objektov v občini torej določajo prostorski akti posamezne občine, v katerih so lahko, ni pa nujno, zapisane tudi barve, ki jih lahko investitor uporabi za fasado. V občini Laško nimamo takšnih prostorskih aktov, ki bi določali, katere barve so primernejše.

Predstavnik Oddelka za okolje in prostor Obine Laško je prepričan, da bi se razmere izboljšale, če bi bila določila o barvah fasad zapisana v vseh prostorskih aktih in če bi investitorji morali pridobiti tudi uporabno dovoljenje zanje, kar pa se v praksi redko zgodi. V tem primeru se namreč preverijo vse tiste značilnosti stavbe, ki so predmet gradbenega dovoljenja. Predstavnik meni, da bi morale občine dobiti pristojnosti za izdajo gradbenih dovoljenj, seveda skladno z veljavno zakonodajo.

Predpisi za ustrezno umešanje novogradenj (in obnove) za posamezno območje in posamezno krajevno skupnost, ki jih občina Laško uporablja v vsakdanji praksi, so:

- PUP – prostorsko ureditveni predpisi iz leta 2002/2006, dostopni tudi na internetu ([Uradni list RS, št. 24/2006](#) in [Uradni list RS, št. 66/2007](#)),
- PIA – prostorsko izvedbeni akti,
- ZN (zazidalni načrti), UN (ureditveni načrti), OPPN (obinski podrobnejši prostorski načrti), LN (lokacijski načrti) ([Uradni list RS, št. 101/2007](#)).

Strinjam se s predstavnikom za okolje in prostor, da so neprimerne barve lahko moteče za bivanjsko okolje in posameznike. Barvne fasade pa so in bodo zmeraj del arhitekture in njihova pavšalna prepoved je napačna. Ne rožnata, ne zelena in ne rjava ne morejo biti prepovedane. Moramo pa odločitev o barvah sprejemati skupaj s stroko, odgovorno in z vedenjem o načrtovanem. Barva fasade ni in ne sme biti samo zadeva lastnika, saj je prostor javen načrtovan in njegove percepcije in uporabe.

Na področju prostorskega prava so pomembni trije zakoni:

Zakon o prostorskem načrtovanju (Ur.l. RS, št. 33/2007) je nadomestil **Zakon o urejanju prostora (Ur.l. RS, št. 110/2002, (8/2003 popr.) (ZUreP-1)** – gre za vprašanja planiranja, načrtovanja posegov v prostor, razlastitve, konkretnih posegov itd.

Zakon o graditvi objektov (ZGO-1) (Ur.l. RS, št. 110/2002) – zajema vsa pravna vprašanja, ki so povezana z graditvijo objektov, zlasti v zvezi z gradbenimi dovoljenji.

Zakon o kmetijskih zemljiščih (ZKZ) (Uradni list RS, št. 59/1996) – za prostorsko pravo je pomemben tisti del zakona, ki se ukvarja z različnimi kategorijami kmetijskih zemljišč. Kmetijska zemljišča so razvrščena v različne kategorije glede na kakovost; najnižje ovrednotena kmetijska zemljišča so prej lahko prekvalificirana v stavbna zemljišča, višja pa je kategorija, težje je to doseči.

• PLANSKA RAVEN

Določijo se temeljne postavke. Država ali občina (organ oblasti) odloči, kje se bo gradilo, vrsto posega v prostor, kaj se bo gradilo in pod kakšnimi pogoji. Zaradi pravne varnosti (in tudi sosedov) se to določijo bolj natančno.

Abstraktni nivo se nadalje deli na dva dela:

1. **dejavnost prostorskega planiranja** – občina je v okviru prostorskega planiranja odločala o tem, na katerem zemljišču je mogoče graditi (katero je zazidljivo) in kaj je mogoče graditi (stanovanjske hiše, industrijsko cono ipd.). Ta dejavnost se je končala s prostorskim planom. Če prostorski plan občine ne predvideva gradnje, potem ni mogoče graditi. Prostorski plan pa se lahko spreminja. Sestavljajo ga normativni (povejo, kje se bo kaj gradilo) in grafični deli (narisano, karte);

2. **prostorsko na rtovanje** – s prostorskim na rtom pa se je konkretiziralo pogoje za posege v prostor, ki jih dopušča (določa) prostorski plan. Abstraktni, splošni del urejanja prostora se s tem konča (gre se na nivo konkretnega odločanja). V bistvu gre pri prostorskem na rtu za **prostorske izvedbene akte (PIA)**, poznamo pa dve vrsti teh aktov:
- **prostorski izvedbeni na rt (PIN)** – da bi se čim bolj natančno opredelili pogoji za različne gradnje (konkretizacija pogojev): zazidalni na rt za hiše; lokacijski na rt za infrastrukturo in ureditveni na rt;
  - **prostorski ureditveni pogoji (PUP)** – ko neka občina ni pripravila zazidalnega na rta, je pogoje opredelila bolj "elastično" (investitor ima večjo svobodo pri načrtovanju gradnje).

• IZVEDBENA RAVEN

Tu se ukvarjajo s postopki, ki investitorjem oz. posameznim zainteresiranim subjektom omogočijo gradnjo teh objektov. Poznamo:

enotno gradbeno dovoljenje,

uporabno dovoljenje – pridobiva se za večje objekte (stanovanjski bloki, tovarne ipd.). To dovoljenje pride na vrsto čisto na koncu.

Poznamo torej tri sklope nalog države oz. občine:

prostorsko planiranje – prostorski plan, "temeljna pravila igre";

prostorsko na rtovanje – prostorski na rt, PIN in PUP;

odločanje o konkretnih primerih posegov v okolje (gradbeno in uporabno dovoljenje).

Zakon o graditvi (ZGO-1) ureja predvsem postopek, ki pripelje do dokumentacije, na podlagi katere lahko izdamo gradbeno dovoljenje. Ureja tudi subjekte, tj. udeležence pri gradnji (investitor, projektant, izvajalec, oseba, ki daje gradbeno dovoljenje itd.), in določa posamezne aktivnosti (projektiranje, gradbeno dovoljenje, upravni postopek itd.).

Vsebinsko so ti sestavljeni iz različnih na rtov: na rt arhitekture, na rt krajinske arhitekture, na rt gradbene konstrukcije (statika), na rt strojnih, elektronskih, telekomunikacijskih inštalacij itd.

• OB INSKI PROSTORSKI NA RT (OPN)

Obinski prostorski na rt se pripravlja za **na rtovanje prostorskih ureditev lokalnega pomena**. Je **hkrati strateški in izvedbeni prostorski akt**. Na območjih, kjer ni predvidena priprava podrobnih prostorskih na rtov, je podlaga za pripravo projektov za pridobitev gradbenega dovoljenja.

Vsebina strateškega in izvedbenega dela obinskega prostorskega na rta se določa na podlagi **urbanističnega na rta**. Na njegovi podlagi se določijo še:

območja celovite prenove naselja z rešitvami in ukrepi za celovito prenovo,

javne površine in druge oblike javnega dobra,

prometno ureditev vključno s površinami za mirujoči promet,

zelene površine naselja,

temeljne strukture naselja z elementi urbanističnega in arhitekturnega oblikovanja,

gospodarsko javno infrastrukturo.

OPN vključuje še npr. vsebine, ki se nanašajo na oblikovne podobe naselij, splošne in posebne izvedbene pogoje glede oblike, velikosti objektov itd.

Postopek priprave ob inskega prostorskega na rta se **za ne s sklepom**, ki ga **sprejme župan**. Ob ina pripravi **osnutek prostorskega na rta** na podlagi prikaza stanja prostora, usmeritev iz ob inskega in državnega strateškega prostorskega na rta ter razvojnega programa.

Ob ina **pošlje osnutek na rta ministrstvu**, ki ga najkasneje v 7 dneh pošlje nosilcem urejanja prostora, da v roku 30 dni podajo **smernice** za na rtovane prostorske ureditve.

Ministrstvo za okolje **pisno odlo i** ali je za ob inski prostorski na rt **potrebno izvesti celovito presojo vplivov na okolje**. e je ta potrebna, ob ina za dopolnjen osnutek zagotovi **okoljsko poro ilo**. Ministrstvo za varstvo okolja najkasneje v 15 dneh preveri, ali je kakovostno izdelano in v skladu s predpisi. e ni, ga s sklepom zavrne.

Ob upoštevanju smernic **ob ina dopolni osnutek**. Za posamezne prostorske ureditve se lahko pripravijo variantne rešitve, ki se jih ovrednoti in medsebojno primerja s prostorskega, okoljskega, funkcionalnega in ekonomskega vidika. Sledi usklajevanje smernic in sodelovanje javnosti (javno naznanilo, javna razgrnitev in javna obravnava, v okviru tega ima javnost pravico do dajanja predlogov in pripomb, ob ina le-te preu i in do njih zavzame stališ e) ter potrditev predloga. e je predlog potrjen, ga **sprejme ob inski svet z odlokom**.

• **OB INSKI PODROBNI PROSTORSKI NA RT**

Ob inski podrobni prostorski na rt je prostorski akt, s katerim se **podrobneje na rtuje prostorske ureditve** na območjih sanacij razpršene gradnje in območjih za razvoj in širitev naselij. Izdela se tudi za prostorske ureditve lokalnega pomena **zaradi posledic naravnih ali drugih nesre**, ki niso določene v obinskem prostorskem na rtu. Ob inski podrobni prostorski na rt je **podlaga za izdajo gradbenega dovoljenja**. Nadomestil je sedanji obinski lokacijski na rt.

Z obinskimi podrobnimi prostorskimi na rti se med drugim določa:

- arhitekturne, krajinske in oblikovalske rešitve,
- rešitve in ukrepe za celostno ohranjanje kulturne dediščine,
- rešitve in ukrepe za varstvo okolja in naravnih virov ter ohranjanje narave,
- rešitve in ukrepe za obrambo ter varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, vključno z varstvom pred požarom.

e so naši prostorski akti sprejeli družbeni konsenz o posegih v prostor, se lahko v pravni državi upravičeno domneva, da bodo upoštevani na vseh nivojih in pri vseh ravnanjih ter da za to ni potrebno sprejemati dodatnih prepovedi. Na tak način in izpostavljam le nemo pristojnih (inšpekcijskih) služb po suverenem ravnanju. Pomanjkanje vrednot in spoštovanja predpisane zakonodaje s strani investitorjev, pa privede do neustreznih objektov, ki krajino degradirajo.

S to trditvijo se strinja tudi arhitekt Dešman, ki pravi (Mager, 2011): »Pri nas posegov v prostor pogosto ne usmerja stroka niti ustrezno ne nadzoruje inšpekcijska služba, temveč jih generirajo agresivne reklame proizvajalcev barv ter slovenska želja po izražanju individualnosti, kar ima za posledico slabo razvito bivalno kulturo in ne zavedanje dejstva, da je prostor kulturna dobrina.«

»Kot re eno, si vsi želimo ustaviti nadaljnjo degradacijo podobe naselij (kulturne pokrajine) in dose i oblikovno skladnost med avtohtonim stavbarstvom in novogradnjami. S tem imamo v mislih ohranjanje pejzaža pokrajine, ne pa ohranjanje spomina na stavbarsko preteklost, kakršnega izpri ujejo stavbni detajli. Oblikovno enakih objektov, kot so stare kme ke hiše, seveda ni mogo e graditi. To tudi ne bi bilo smiselno – stavbni tipi se morajo razvijati, ne pa posnemati. Vendar je potrebno težiti k ohranjanju (in upoštevanju) izvornih zna ilnosti.« (Drozg, 2002)

Iz analize zakonov je razvidno, da to no dolo enih omejitev za barvo fasade ni, ve inoma samo za strehe in sleme. Imajo pa posamezne ob ine to no predpisane ob inske podrobnejše prostorske na rte za urejanje posameznega naselja v ob ini, žal pa je OPPN veljaven in napisan samo v nekaterih ob inah in ne za vsako naselje posebej v Sloveniji. Potrebno bi bilo zagotoviti obvezo, da se dolo ila glede ustrezne barve pro elij ureja na ravni izvedbenih predpisov.

3.4 Možnost vplivanja na odlo anje prebivalstva

Ljudem je potrebno na ustrezen na in prikazati neprimernost nekaterih barvnih fasad v smislu temnih/živih neavtohtonih barv, ki jih v naravi ne najdemo. Tu gre sicer za kompleksnejši problem, potrebna bi bila že ustrezna vzgoja, ki bi nas od mladih nog »u ila« ob utka ter osnovnih zakonitosti poseganja v prostor. Tako bi z leti, ko bi gradili svoj objekt, bolje preu ili lokacijo in uskladili naše želje glede na že obstoje e objekte (in samo okolico), ne pa brez pomisleka gradili npr. moderen objekt med starimi kme kimi hišami v samem vaškem jedru. Seveda pa je potrebno tudi v presoji in analizi obstoje ih objektov uporabiti ustrezne materiale, barve in uskladiti celoto z oblikovnostjo skupnega prostora, pa naj gre za novogradnjo ali prenavo stanovanjskega objekta.

Predstavniki podjetja Demit®, mi je zaupal, da barvne fasade v temnih tonih pogosteje zaradi UV žarkov, e je podlaga apnena ali pa silikatna, vidno bledijo in je potrebno prebarvanje – obnova barve, že po treh letih. Temnejši odtenki se na soncu lahko ogrejejo tudi do 70 °C, kar povzro a ekstremne razmere za raztezke pri toplotnoizolacijskih sistemih, zaradi esar na ometu nastajajo razpoke. e se posameznik odlo i za temnejšo barvo je pomembno tudi, da si izbere kakovostno fasadno barvo in ne samo tankoslojni omet. Zato bi v podjetjih, ki prodajajo izolacijske materiale in fasadne barve (pri nas npr. JUB, Helios ...), priporo ila boljše svetovalce (tudi na terenu) in ne samo pripravo barvnih študij. Potrošnike je potrebno izobraževati in spodbujati k izbiri svetlejših barv zaradi njih samih in manjših težav z vzdrževanjem fasade in na splošno kakovostnejše bivanje v urejenem okolju.

Vpliv neprimerne izbire fasade ali oblike hiše se še bolj izrazito kaže v podeželskem prostoru. Ljudje, ki se odlo ijo za obnavljanje stanovanjskih (v asih tudi gospodarskih) objektov, navadno obnovijo vse kmetijske objekte: hišo, hlev, druge gospodarske objekte in obi ajno vse v isti barvi. Na obmo ju Sentruperta sem zasledila stanovanjski objekt citronsko rumene barve, poleg pa je bil v enaki barvi urejen še hlev, oboje pa se nikakor ne sklada z naravnim okoljem (gozd, travniki).

Slika 1: Primer barvno izstopajočega stanovanjskega objekta v Šentrupertu.
(Vir: Avtor, 2012)

Problem, ki ga vidi predstavnik občine je tudi ta, da je obstoječa zakonodaja slaba in preveč zapletena. Postopki sprejemanja OPN pa tudi gradbenih dovoljenj so predolgi. Nosilci urejanja prostora si jemljejo veliko večje pristojnosti, kot jim narekuje zakonodaja. Nosilci urejanja so togi in se ne poglobijo v tematiko, delujejo s pozicije moči. Rešitev vidi v učinkovitejši in manj zapleteni zakonodaji o razlastitvi in o graditvi objektov, sicer se lokalna in državna infrastruktura ne bo mogla graditi.

Seveda je v Sloveniji problem tudi v naravnih značilnostih – gradnja je marsikje težka, zato dražja, ponekod celo nevarna. V Sloveniji bi bilo po mnenju predstavnika občine v kratkem potrebno na novo realno definirati gozdne površine (meje), kmetijske površine ter predvsem upoštevati plazovita področja, strma področja in poplavna področja. V zadnjih letih se je nekritično umešalo številne novogradnje v prav ta naravno ogrožena območja.

Na območju Občine Laško je v pripravi OPN, ki omogoča nove možnosti razvoja in investiranja v lokalnem okolju. V fazi priprav za sprejetje OPN (dolgotrajen postopek) lokalna skupnost predlaga pobudo za širitev različnih dejavnosti, npr. stanovanjske poselitve, obrtne cone itd.

Podjetja, ki proizvajajo fasadne barve, bi za izstopajoče odtenke fasadnih barv (citronsko rumena, travniško zelena, vinsko rdeča in ostale) lahko povišala cene po kvadratnem metru, tako bi se investitorji težje odločili za vgradnjo takšnih barv. V tem primeru pa bi se očitno izognili zaslužku, ker bi bile dražje in težje dostopne tudi posamezniku. Prav v zadnjem času pa je opaziti na tem področju že določeno umiritev.

Krajši razgovori pri proizvajalcih (in ponudnikih) kažejo, da se kupci vse bolj odločajo raje za umirjene svetlejšje pastelne in zemeljske barve.

Odgovorni za prostor na območju je prenesel glavno odgovornost za takšno stanje pri nas na proizvajalce, kar se mi ne zdi smiselno. Ljudje, ki gradijo določeno objekt brez barvnih omejitev, se bodo vedno obnašali nekritično. Mislim, da cena barve fasade ni najbolj pomembna, ampak ustrezni odloki o jasnih predpisih. Območje določili barve stanovanjskih objektov bi se tudi pejzaž pokrajine mogoče spremenil na boljše oz. morali bi postaviti »mejne vrednosti« fiziognomskih elementov in njihovo regionalno umestitev.

Podobno meni tudi Drozg (2002), ki pravi, da bi bilo potrebno spremeniti razmerja med prenovljenimi objekti in novogradnjami ter bolj upoštevati regionalne značilnosti stavbarstva pri oblikovanju novogradenj. V prvi vrsti pa je potrebna opredelitev oblikovnih in barvnih določil, ki izhajajo iz regionalnih značilnosti stavbarstva, ter ustrezen na in vključevanja v planske in urbanistične dokumente.«

4 OPIS OBMOČJA

Pojav umešanja barvno in oblikovno neustreznih objektov v prostor in posledično zmanjševanje kakovostne kulturne pokrajine sem podrobneje proučila v svojem domačem okolju, v izbranih naseljih Obine Laško.

4.1 Proučevano območje je Obine Laško

Laško je osrednje naselje in upravno, gospodarsko ter kulturno središče od reke Savinji med Celjsko kotlino in dolino reke Save. Stari del mesta leži na levem rečnem bregu pod vzpetino Hum, mlajši del mesta so vzhodno in južno ter zahodno in severozahodno na desnem bregu Savinje. Površina Obine Laško znaša 198 km². Število prebivalcev v laški občini znaša vrsto let že nekaj več kot 13.600 prebivalcev (približno 6.650 moških in 6.950 žensk) (vir: SURS).

Prebivalstvo narašča v tistih naseljih, ki ležijo tik ob prometni žili občine (cesti Celje–Zidani Most) in v naseljih, ki so sicer prometno bolj oddaljena, pa vendar imajo dobro povezavo s šolskim, zaposlitvenim in nakupovalnim središčem občine. Tam so tudi večje možnosti nakupa zazidljivih parcel, ugodnejše cene zemljišč, zadovoljiva komunalna ureditev in infrastrukturna opremljenost ter urejeno okolje (Kovačič, 2006).

Slika 2: Zemljevid lokacije Obine Laško v Sloveniji

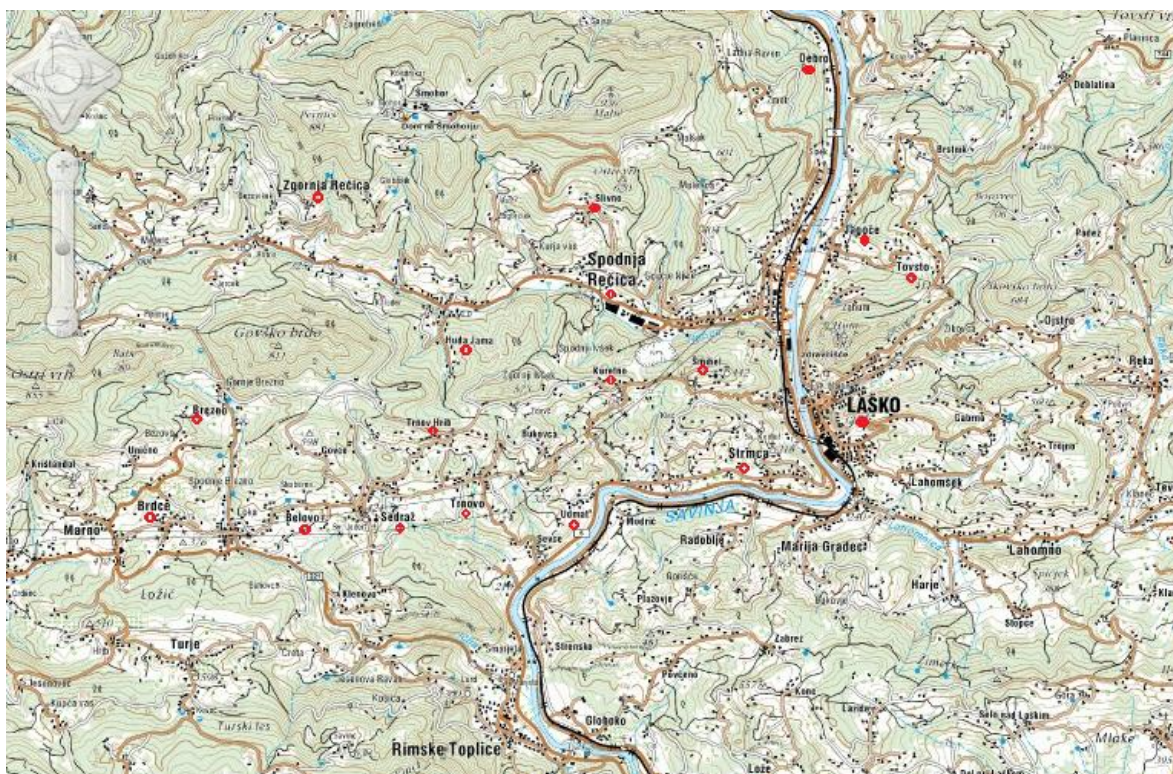
Vir: Stik – Center za šport, turizem, informiranje in kulturo Laško

Naselja, kjer je v zadnjem desetletju nastalo največ novogradenj, so: Harje, Leskovca, Radoblje, Sedraž, Spodnja Rečica, Strmca, Trobni Dol, Vrh nad Laškim. Povprečna nadmorska višina naselji, kjer prebivalstvo narašča je 381 m. Z izjemo štirih naselji, kjer je nadmorska višina večja od 500 m, so vsa naselja v termalnem pasu. Zanj je znano, da je glede na dno globeli toplejše podnebje, letna in dnevna temperaturna nihanja so manjša, izdatnejše sonno obsevanje, manj pogoste pozebe (Kovačič, 2006).

V Ob ini Laško je 85 naselij in 9 krajevnih skupnosti. Rodnost upada že vrsto let, prebivalstvo se tako kot drugje v Sloveniji v povpre ju stara. Mesto Laško je gospodarsko in upravno središ e Spodnjega Posavja (SURS 2012).

Karta Ob ine Laško z vrisanimi naselji in ozna enimi tistimi, ki sem jih obravnavala.

Slika 3: Izbrana naselja KS Laško, Re čica in Sedraž
(Vir: Geopedija, 2013)

Slika 4: Izbrana naselja KS Jurkloštra in Šentruperta
(Vir: Geopedija, 2013)

4.1.1 Kratek zgodovinski pregled razvoja Laškega

Ko govorimo o urbanisti nem in arhitekturnem razvoju Laškega do konca 19. stoletja, lahko govorimo v smislu kakovosti. Celotno 20. Stoletje moramo označiti kot obdobje neplanske pozidave. Naselje se širi na vse strani brez urbanisti nih zasnov in vizij razvoja celotnega mesta. V prostoru so pozidane stanovanjske soseske ter obrtna in industrijska območja brez potrebnih spremljajo ih objektov in brez logi nih povezav ali lo nic med različnimi funkcijami. Tudi najstarejši deli naselja niso izvzeti. Novi objekti pogosto ne »upoštevajo dediš ine«, historično urbanisti ne zasnove ter arhitekturnih volumnov in silhete naselja (Kolšek, 2002).

Drugo polovico 80. in 90. let lahko označimo kot obdobje ponovnega začetka bolj kompleksno strokovnega razmišljanja o prostoru in naselju kot celoti (Kolšek, 2002).

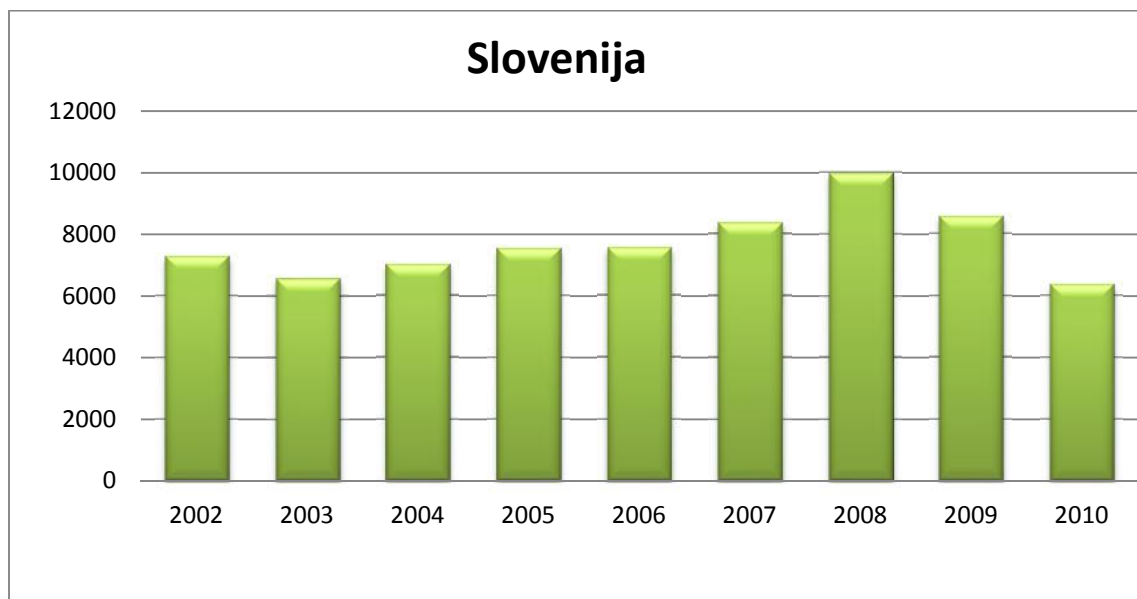
Krajevne skupnosti na območju laške občine so nastale v letih 1964 in 1965 z občinskimi odloki po naslednjem vrstnem redu: Krajevna skupnost Laško, Krajevna skupnost Rimske Toplice, Krajevna skupnost Jagnjenica – Svibno, Krajevna skupnosti Vrhovo, Jurklošter, Radeče, Sedraž in Marija Gradec, Krajevna skupnost Rečica in nazadnje Krajevna skupnosti Breze, Zidani Most, ter Vrh nad Laškim (Kolšek, 2002).

V Občini Laško je 9 krajevnih skupnosti in 85 naselij. (Stanje 2013)

Dinamično gradnjo in spremembe v prostoru je v Sloveniji moč zaznati že brez poglobljene raziskave. Dodatno pa lahko te hitre prostorske procese potrdimo tudi z uradnimi statističnimi podatki. Po letu 2000 se je močno okrepila stanovanjska gradnja, številne občine pa so v tem obdobju začele tudi z izgradnjo obrtno-poslovnih con (kar statistika beleži kot nestanovanjsko gradnjo – objekte).

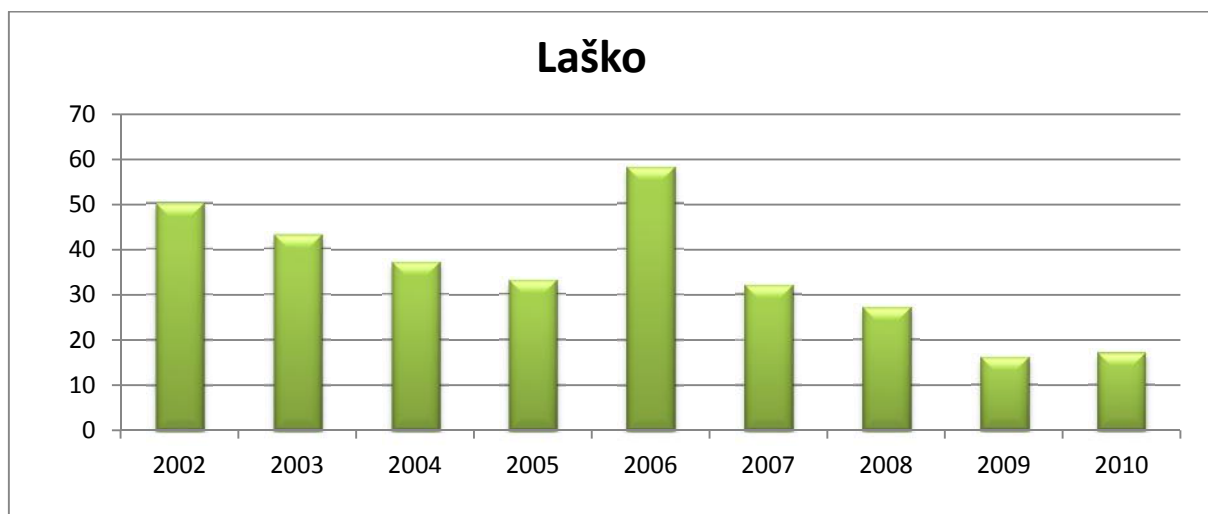

V Sloveniji je tako število zgrajenih stanovanj naraščalo vse do leta 2008 (takrat je bil dosežen višek), ko se je dokončalo skoraj 2000 stanovanj. Po tem letu je število dokonanih stanovanj na letni ravni pričelo hitro padati in se je le v dveh letih zmanjšalo za več kot tretjino.

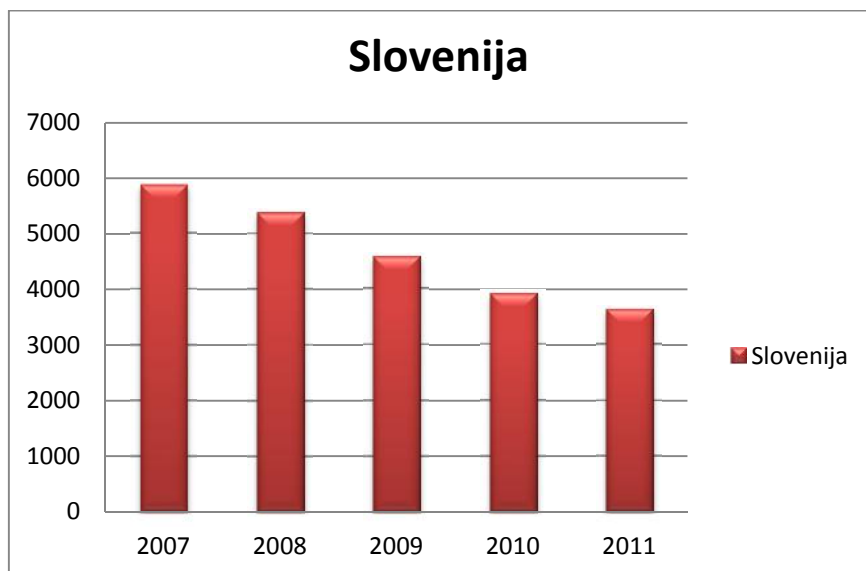
Slika 5: Število zgrajenih (dokonanih) stanovanj v Sloveniji od leta 2002 do 2010
(Vir: SURS, 2012)

Prikaz razmer v Občini Laško je še bolj poveden. Sicer je bilo v občini več stanovanj zgrajenih v obdobju 2002 do 2006, ko jih je bilo na letni ravni dokonanih 58. Po tem letu je število na leto dokonanih stanovanj močno upadlo.

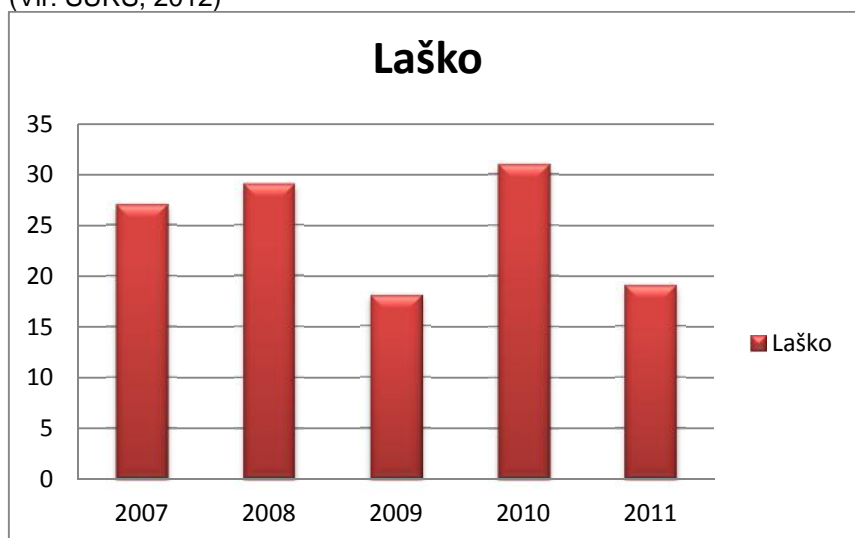

Slika 6: Število zgrajenih (dokonanih) stanovanj v Občini Laško od leta 2002 do 2010
(Vir: SURS, 2012)

Širši trend v gradnji se kaže tudi v številu izdanih gradbenih dovoljenj. V Sloveniji to že od leta 2007 hitro upada. Ker pa je na območju Obine Laško prišlo do viška novogradenj nekoliko prej, do leta 2006, so se razmere pri izdajanju gradbenih dovoljenj tudi prej umirile. Zadnjih pet let tako na območju obravnavane obine izdajo od 15 do 30 novih gradbenih dovoljenj (gre tako za novogradnje kot tudi veje adaptacije).

Slika 7: Število dovoljenj za gradnjo stavb v Sloveniji
(Vir: SURS, 2012)

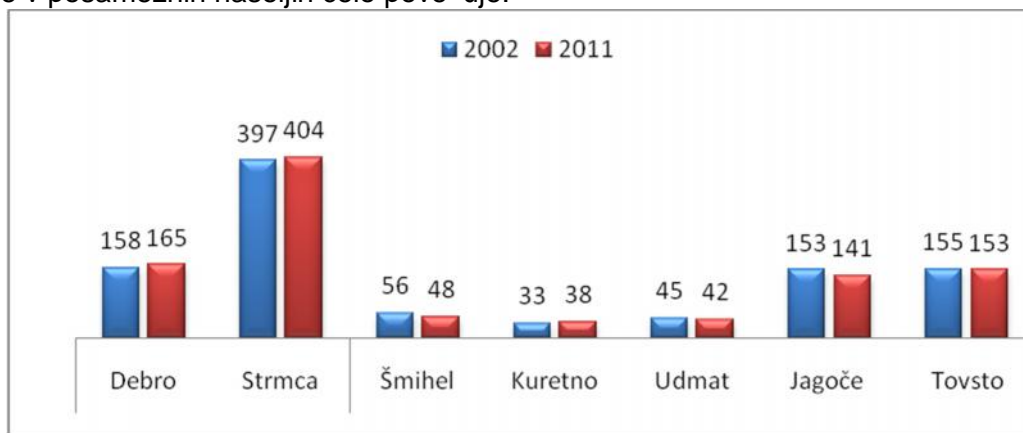

Slika 8: Število dovoljenj za gradnjo stavb v Obini Laško
(Vir: SURS, 2012)

V svoji raziskavi sem se osredotočila na pet KS in sicer na dve urbano-podeželski (KS Laško in KS Rečica) in tri podeželske (KS Sedraž, KS Šentrupert in KS Jurklošter). Območja znotraj Obine Laško, ki sem jih izbrala za podrobnejše proučevanje, so z vidika gradenj najbolj krajinsko degradirana. To so naselja Debrovce, Jagodnje, Sedraž, Belovo, Spodnja Rečica, Zgornja Rečica, Curnovec, Makovec, Lahov Graben, Polana, Udmat v posameznih krajevnih skupnostih Laškega.

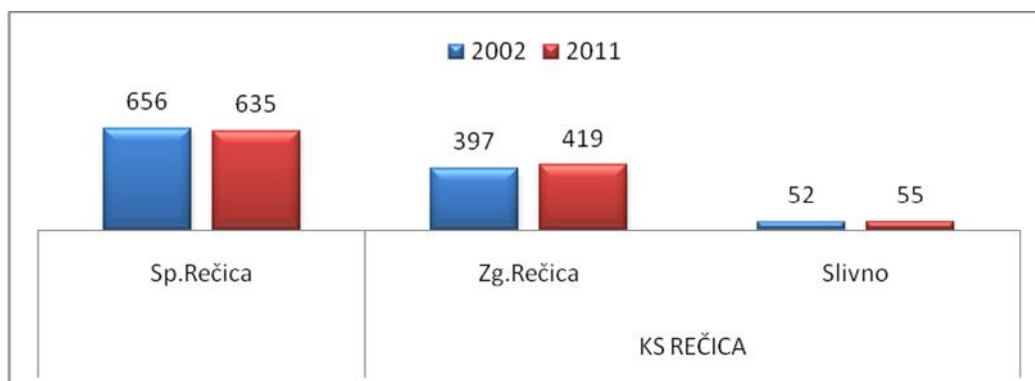
Skupaj se na območju petih krajevnih skupnosti nahaja 48 naselij. Svoje terensko delo sem opravila v 27 naseljih. Obisk naselij sem združila še z anketiranjem prebivalstva. Za nadaljnjo analizo se mi je zdelo smiselno ugotoviti tudi število in dinamiko gibanja prebivalstva.

V **KS Laško** sem obiskala naselja: Strmca, Šmihel, Kuretno, Udmat, Jago e, Tovsto, Debro. Število prebivalstva se v zadnjem desetletju v nobenem od obiskanih naselij ni bistveno spremenilo. Dale najve je je naselje Strmca s preko 400 prebivalci, najmanj pa jih je v naselju Kuretno. Pomembno je poudariti, da se število prebivalcev ne zmanjšuje, praviloma se v posameznih naseljih celo pove uje.

Slika 9: Število prebivalcev leta 2002 in 2011 v Krajevni skupnosti Laško (Vir: SURS, 2012)

V **KS Rečica** sem obiskala naselja Zgornja Rečica, Spodnja Rečica in Slivno. Gre za tri po velikosti zelo razli na naselja. Število prebivalcev se je v zadnjem desetletju nekoliko zmanjšalo v naselju Sp. Rečica.

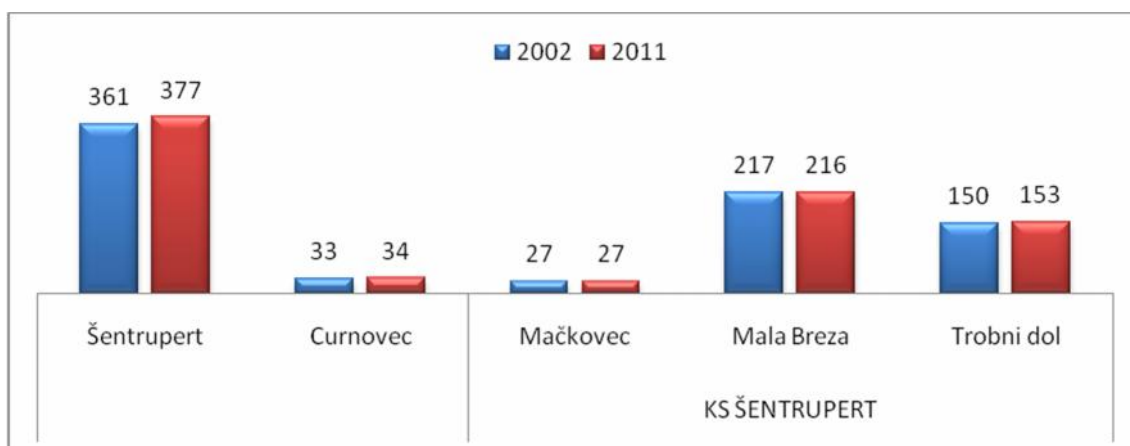
Slika 10: Število prebivalcev leta 2002 in 2011 v Krajevni skupnosti Rečica (Vir: SURS, 2012)

V **KS Sedraž** sem obiskala naslednja naselja: Belovo, Brezno, Sedraž, Trnov hrib, Trnovo. Z izjemo naselja Brezno se število prebivalstva v zadnjih letih pove uje.

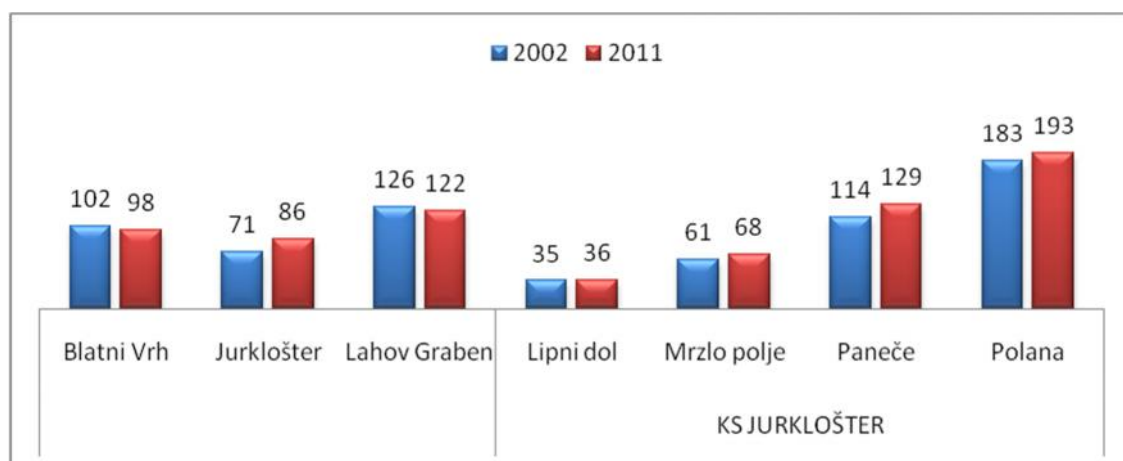
Slika 11: Število prebivalcev leta 2002 in 2011 v Krajevni skupnosti Sedraž (Vir: SURS, 2012)

V **KS Šentrupert** sem obiskala naselja Šentrupert, Curnovec, Mačkovec, Mala Breza, Trobni Dol. Tudi v izbranih naseljih te KS se število prebivalstva povečuje.

Slika 12: Število prebivalcev leta 2002 in 2011 v Krajevni skupnosti Šentrupert (Vir: SURS, 2012)

V **KS Jurklošter** sem obiskala naselja: Blatni Vrh, Jurklošter, Lahov Graben, Lipni Dol, Mrzlo Polje, Paneče, Polana. V dveh od sedmih naseljih se je prebivalstvo v zadnjem obdobju nekoliko zmanjšalo.

Slika 13: Število prebivalcev leta 2002 in 2011 v Krajevni skupnosti Jurklošter (Vir: SURS, 2012)

Hiter pregled podatkov o številu prebivalstva kaže, da se je praktično v vseh izbranih naseljih petih KS število prebivalstva v obdobju 2002 do 2011 praviloma povečevalo. Pri akovani sem, da bo stanje drugačno v t. i. naseljih podeželskih KS, vendar ni tako. Po drugi strani pa je takšna slika pri akovana. Izbrala sem naselja, kjer sem v zadnjem obdobju opazila vrsto neustreznih novogradenj – torej dinamičnih naselij – kar se kaže tudi v dinamiki rasti prebivalstva.

5 PREDSTAVITEV RAZISKOVALNIH REZULTATOV

5.1 Evidentiranje in kartiranje novogradenj in obnovljenih stanovanjskih objektov

V izbranih 27 naseljih Obine Laško sem na terenu prouevala stanovanjske objekte (novogradnje, obnovljene stanovanjske objekte, nadomestne gradnje). Iskala sem predvsem odstopanja oz. tiste, ki po mojem mnenju negativno vplivajo na vizualno podobo prostora in ga lahko degradirajo:

- barvno,
- oblikovno,
- z uporabo neustreznih materialov,
- pri urejevanju okolice.

Ločila sem **novogradnje** in **obnovljene objekte**, ki pa kulturno pokrajino degradirajo zaradi uporabe neustreznih barv fasade, oblike objekta ali pa neprimernih materialov.

Evidentirane izstopajoče novogradnje

V nadaljevanju so prikazane in na kratko opisane najbolj izstopajoče novogradnje, ki sem jih evidentirala v izbranih naseljih. Objekte predstavljam tako na ortofotoposnetkih (da je prikazana njihova lega v naselju), kjer je bilo le mogoče, sem objekte tudi fotografirala.

V **Krajevni skupnosti Laško** sem evidentirala 2 novogradnji, eno v samem mestu Laško, v delu Jagoče, drugo pa v naselju Udmat.

KS Laško	Naselje: Jagoče
 <p>Slika 14: Ortofoto novogradnje v KS Laško, v naselju Jagoče (Vir: Geopedija, 2012)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geografske koordinate • y x: 518618,625 112440,125	 <p>Slika 15: Novogradnja v KS Laško, v naselju Jagoče (Vir: Avtorica 2012)</p>
<p>Opis: V gručastem zaselku pritegne pogled objekt rožnate barve in moderne oblike, eno z drugim pa se ne sklada z okolico in obstoječimi objekti. Objekt izstopa tudi po velikosti.</p>	

	Naselje: Udmat
<p>Slika 16: Ortofoto novogradnje v KS Laško, v naselju Udmat (Vir: Geopedija, 2012)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geografske koordinate y x: 516327,625 111408,125	 <p>Slika 17: Novogradnja v naselju Udmat (Vir: Avtorica, 2012)</p>
<p>Opis: V naselju Udmat, tik ob glavni cesti Laško–Rimske Toplice, stoji novogradnja, ki izstopa po turkizni barvi fasade, ki v naravno okolje in med obstoje e objekte nikakor ne sodi.</p>	

V **Krajevni skupnosti Re ica** želim izpostaviti eno novogradnjo, ki je locirana v naselju Spodnja Re ica. Od okolice, drugih objektov, se lo i že po barvi strehe.

KS Re ica	Naselje: Spodnja Re ica
 <p>Slika 18: Ortofoto novogradnje v KS Re ica, v naselju Spodnja Re ica (Vir: Geopedija, 2012)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geografske koordinate y x: 517484,313 113153,688	 <p>Slika 19: Novogradnja v KS Re ica (Vir: Avtorica, 2012)</p>
<p>Opis: Skozi naselje Spodnja Re ica vodi zelo prometna cesta, objekti ob njej so v glavnem nežnih pastelnih barv. Objekt na sliki pa je barvno povsem neprimeren v urejenem naselju, saj je barva fasade izstopajo e oranžna z dodatki sive barve.</p>	

V Krajevni skupnosti Sedraž sem evidentirala 2 novogradnji, ki oblikovno ne sodita v podeželsko krajino.

KS Sedraž

Slika 20: Ortofoto dveh izstopajočih novogradenj v KS Sedraž
(Vir: Geopedija, 2012)

Naselje: Sedraž

- Geografske koordinate
y x: 513807,25 111141,25

Slika 21: Novogradnji v Sedražu
(Vir: Avtorica, 2012)

- Geografske koordinate
y x: 513816,25 111115,25

Opis: Obe novogradnji sta neprimerni, saj v oblikovnem smislu mo no izstopata od obstoječih stanovanjskih objektov v njihovi okolici.

Prvi objekt je lociran v samem naselju Sedraž. Lastnik je pri svojem objektu uporabil posebne materiale in tehnike za gradnjo, namreč v osnovi je sestavil hišo iz stiropora, ki se naknadno zalije z betonom. Objekt po mojem mnenju ne sodi v pokrajino zaradi oblike in uporabe materialov pri gradnji, saj se od ostalih objektov v okolici mo no razlikuje. Hiša izstopa tudi po obliki.

Druga novogradnja modernega videza ne sodi v naselje, kjer prevladujejo stare kmečke hiše, ki so v neposredni bližini. Objekt izstopa tako po velikosti kot po velikem stolpu.

V Krajevni skupnosti Šentrupert sem evidentirala 2 novogradnji, ki barvno ne sodita v krajino. En objekt je oblikovno povsem neustrezen, druga novogradnja pa ima fasado živo zelene barve, ki se z ostalo okolico ne sklada. Objektov žal nisem uspela fotografirati.

V Krajevni skupnosti Jurklošter sem evidentirala 3 novogradnje, ki po mojem mnenju ne sodijo v kulturno pokrajino.

KS Jurklošter	Naselje: Jurklošter
 <p>Slika 22: Ortofoto novogradnje v KS Jurklošter (Vir: Geopedija, 2012)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geografske koordinate y x: 524351,5 108472,375	 <p>Slika 23: Novogradnja v KS Jurklošter (Vir: Avtorica, 2012)</p>
<p>OPIS: Zelo zanimiva je stanovanjska hiša, ki na prvi pogled daje vtis lesene hiše, vendar je zgrajena iz umetnih materialov. Gre le za ponaredek lesa. Stanovanjski objekt tako po uporabi materialov ne sodi na to območje. Tudi če bi šlo za lesen objekt, ne bi sodil v to kulturno pokrajino.</p>	

Evidentirani neustrezno obnovljeni objekti

V Krajevni skupnosti Laško želim izpostaviti 4 obnovljene objekte, ki v okolico ne sodijo.

KS Laško	Naselje: Jago e
 <p>Slika 24: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Laško, v naselju Jago e (Vir: Geopedija, 2012)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geografske koordinate y x: 518881,813 114014,688	 <p>Slika 25: Obnovljen objekt v KS Laško (Vir: Avtorica, 2012)</p>
Opis: V Krajevni skupnosti Laško, v naselju Jago e, izstopa objekt citronsko rumene barve, ki v naravnem gozdnatem okolju predstavlja vizualno motnjo in degradira videz celotne pokrajine.	
 <p>Slika 26: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Laško (Vir: Geopedija, 2012)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geografske koordinate y x: 518295,125 112492,125	Naselje: Laško <p>Slika 27: Obnovljen objekt v KS Laško (Vir: Avtorica, 2012)</p>
Opis: Naslednji objekt je lociran v samem mestu Laškega. Mo no me je zmotilo barvno kombiniranje in predvsem izbira barve Kmetijske zadruge Laško. Objekt je bil obnovljen pred kratkim.	

Slika 28: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Laško, v naselju Pod šmihel
(Vir: Geopedija, 2012)

- Geografske koordinate
y x: 518087,75 112381,25

Naselje: Pod šmihel

Slika 29: Obnovljen objekt v KS Laško, v naselju Pod šmihel
(Vir: Avtorica, 2012)

Opis: V KS Laško, v naselju Pod Šmihel, pa se nahaja objekt, ki ima odtenek fasade zelo mo no rde . Na okolico vpliva zelo agresivno, viden pa je tudi z glavne ceste

Slika 30: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Laško, v naselju Strmca
(Vir: Geopedija, 2012)

- Geografske koordinate
y x: 516936,125 111502,625

Naselje: Strmca

Slika 31: Obnovljen objekt v KS Laško
(Vir: Avtorica, 2012)

Opis: Podobno izstopajo a je tudi fasada prenovljene hiše v naselju Strmca. V asih lahko v podeželskem okolju že en sam objekt uni i veduto in celotno podobo naselja, zaselka. Eden takšnih je pred kratkim obnovljen objekt travniško zelene barve, ki glede na okolico in obstoje e objekte mo no izstopa.

V Krajevni skupnosti Re ica sem zabeležila 3 obnovljene objekte, ki so neprimerni tako barvno, kot oblikovno.

KS Re ica	Naselje: Huda jama
 <p>Slika 32: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Re ica (Vir: Geopedija, 2012)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geografske koordinate y x: 514787,75 113259,75	 <p>Slika 33: Obnovljen objekt v KS Re ica (Vir: Avtorica, 2012)</p>
Opis: Objekt je lociran v KS Re ica, v naselju Huda jama, in vsebuje zelo izstopajočo rumeno barvo fasade, ki je po mojem mnenju z okolico ne skladna.	
 <p>Slika 34: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Re ica, v naselju Zgornja Re ica (Vir: Geopedija, 2012)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geografske koordinate y x: 513342,75 113767,25	Naselje: Zgornja Re ica <p>Slika 35: Obnovljen objekt v KS Re ica (Vir: Avtorica, 2012)</p>
Opis: K obstoječi starejši kmetijski hiši so zgradili prizidek modernih oblik, dodali pa zaključni sloj v močno akrilni barvi. Objekta se tudi oblikovno ne skladata, barvno pa delno, saj na starejši objekt nikakor ne sodijo živahnije barve.	

V **Krajevni skupnosti Sedraž** sem zaznala 3 obnovljene objekte, ki barvno in oblikovno ne sodijo v okolico.

KS Sedraž	Naselje: Brdce
 <p>Slika 36: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Sedraž (Vir: Geopedija, 2012)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geografske koordinate y x: 512539,75 110797,25	 <p>Slika 37: Obnovljen objekt v KS Sedraž, v naselju Brdce (Vir: Avtorica, 2012)</p>
Opis: Eden od treh objektov je lociran v naselju Brdce in odstopa po mo no vijoli ni fasadi, ki je mote a tako v samem naselju pa tudi kot samostojni objekt	
 <p>Slika 38: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Sedraž, rde a fasada (Vir: Geopedija, 2012)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geografske koordinate y x: 512430,75 110768,75	Naselje: Brdce <p>Slika 39: Obnovljen objekt v KS Sedraž, v naselju Brdce (Vir: Avtorica, 2012)</p>
Opis: Še en stanovanjski objekt v naselju Brdce ima mo no rde o barvo fasade, ki po mojem mnenju ne sodi v to naselje. O itno lastniki želijo z izborom izrazitejših barv poudariti svoj objekt, svoje delo (obnovo, novogradnjo).	

V Krajevni skupnosti Šentrupert sem opazila 1 obnovljen objekt, ki je glede na lokacijo v značilni podeželski krajini barvno neprimeren.

KS Šentrupert	Naselje: Žigon
 <p>Slika 40: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Šentrupert, v naselju Žigon (Vir: Geopedija, 2012)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geografske koordinate y x: 523671,25 10848,875	 <p>Slika 41: Obnovljen objekt v KS Šentrupert (Vir: Avtorica, 2012)</p>
Opis: Barva fasade je sestavljena iz treh različnih odtenkov oranžne barve, ki se med seboj ne ujemajo in močno izstopajo v naravni pokrajini	

V Krajevni skupnosti Jurklošter sem zaznala 4 obnovljene objekte, ki so po mojem mnenju neprimerni, s fotografijo pa je prikazan le en.

KS Jurklošter	Naselje: Panje
 <p>Slika 42: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Jurklošter (Vir: Geopedija, 2012)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geografske koordinate y x: 523011,75 108948,875	 <p>Slika 43: Obnovljen objekt v KS Jurklošter (Vir: Avtorica, 2012)</p>
Opis: Objekt je moderne izvedbe, ki v podeželsko okolje ne sodi in izstopa od bližnjih starejših objektov.	

Omenim naj še en objekt, in sicer samotno kmetijo.

Slika 44: Ortofoto obnovljenega objekta v KS Jurklošter v naselju Lahov Graben (Vir: Geopedija, 2012)

- Geografske koordinate

y x: 524556,321 105995,349

Opis: Samotna kmetija, ki je bila pred kratkim obnovljena, ima citronsko rumeno barvo fasade. Kljub temu, da v neposredni bližini ni objektov, objekt mo no izstopa. Žal pa nisem uspela objekta fotografirati.

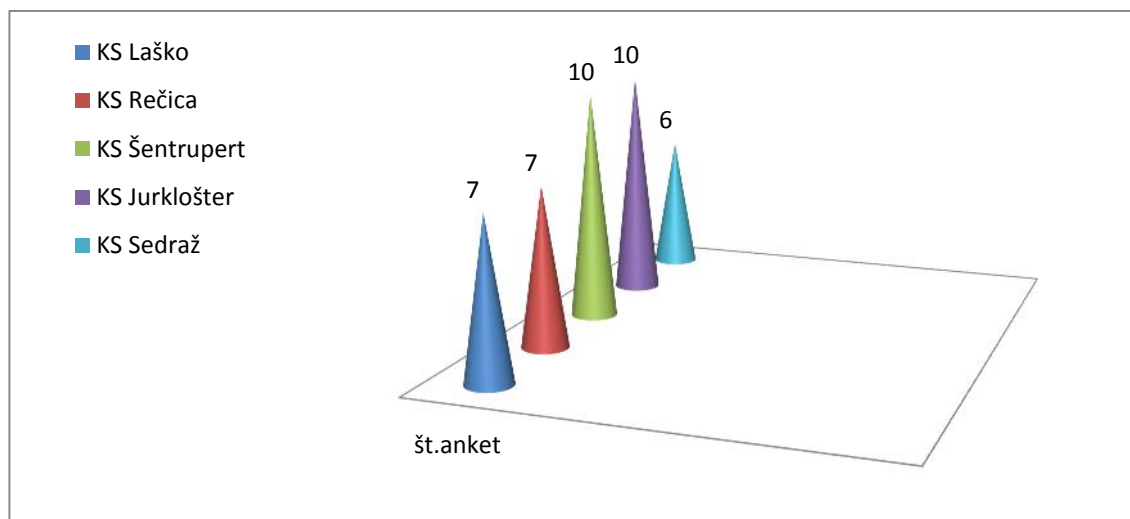
Zaklju im lahko, da skupno število izstopajo ih objektov, ki negativno vplivajo na celotno podobo kulturne pokrajine na obmo ju Ob ine Laško ni zares visoko, pa vendar lahko le en objekt zelo negativno vpliva (degradira) podobo kulturne pokrajine.

5.2 Neustrezni objekti v prostoru – zaznavanje prebivalstva

Po lastnem pregledu terena in evidentiranju nekaterih bolj mote ih objektov (novogradenj, obnovljenih poslopij) v krajini, sem delo nadaljevala z anketiranjem prebivalstva.

Osnovni cilj anketiranja je bil ugotoviti, koliko ljudje sploh zaznavajo (prepoznajo) barvno in oblikovno neprimerne objekte kot motnjo v kulturni pokrajini, ali jih takšni pojavi motijo in kaj se jim zdi najbolj mote e. Vprašalnik je pridan nalogi v Prilogi A.

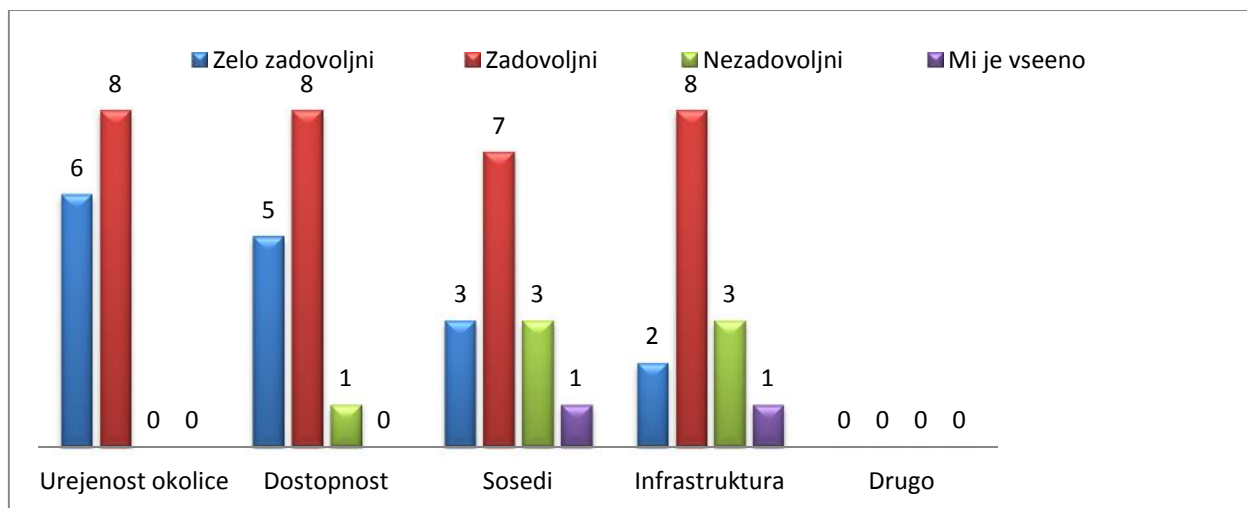
Skupaj sem anketirala 40 prebivalcev, in sicer 7 v KS Re čica, 7 v KS Laško, 10 v KS Šentrupert, 10 v KS Jurklošter in 6 v KS Sedraž.

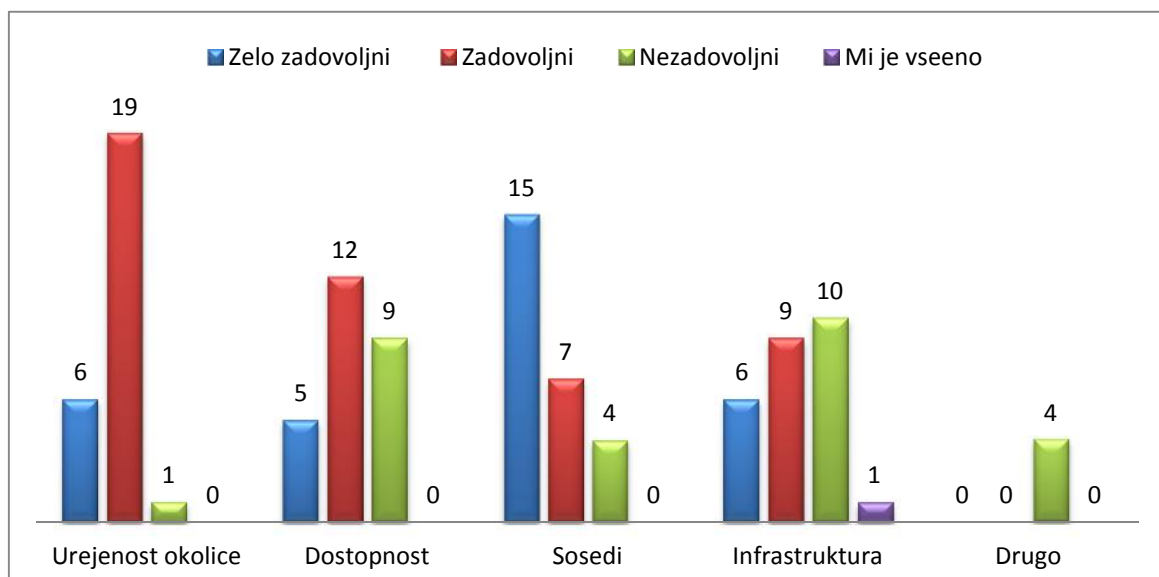
Slika 45: Število izvedenih anket (Vir: Avtorica, 2012)

V vsaki posamezni KS sem anketirala prebivalce v tistih naseljih, kjer sem predhodno evidentirala vsaj en izstopajo objekt, ki mo no degradira naselje ali del naselja.

V nadaljevanju prikazujem odgovore združene v dve skupini, in sicer tiste, ki sem jih pridobila v KS, ki imajo bolj mestni značaj, in odgovore v KS, ki so izrazito podeželske. Na začetku sem želela ugotoviti, koliko so prebivalci zadovoljni s svojim bivalnim okoljem – urejenostjo okolice, dostopnostjo, infrastrukturno opremljenostjo in samimi sosedi (medsosedski odnosi, povezanost idr.).

Slika 46: Zadovoljstvo v bivalnem okolju za KS Laško in KS Rečica, kjer anketirani prebivajo (Vir: Avtorica, 2012)

Slika 47: Zadovoljstvo v bivalnem okolju za območja KS Sedraž, KS Jurklošter in KS Šentrupert, kjer anketirani prebivajo (Vir: Avtorica, 2012)

Večina anketirancev je z urejenostjo okolice v bivalnem prostoru zadovoljna. V KS Laško in KS Rečica so tako z urejenostjo okolice kot dostopnostjo celo bolj zadovoljni kot na območju bolj podeželskih krajevnih skupnosti.

Dostopnost je na slovenskem podeželju (zaradi razpršene poselitve, razgibanega reliefa ipd.) lahko velik problem – to se kaže tudi v večjem deležu odgovorov v podeželskih naseljih, kjer so z dostopom nezadovoljni. Ostali anketiranci so zadovoljni ali celo v samem mestu Laškega zelo zadovoljni z dostopnostjo.

Sodelovanje, dobri medsosedski odnosi ipd. je bistvena kakovost podeželskega na ino življenja. Zelo zadovoljni so s sosedi predvsem v podeželskih naseljih (prevladajo i odgovori).

Z infrastrukturo je nezadovoljnih ve na obmoju KS Jurkloštra in Šentruperta, ostali so zadovoljni, najmanj pa je zelo zadovoljnih, namre to so anketirani, ki po ve ini v bližini sploh nimajo infrastrukture.

Anketirani so navajali še druge odgovore, in sicer nezadovoljstvo z odvodnavanjem, komunalno ureditvijo, cesto ipd., kar po njihovem mnenju mo no ovira kakovost bivanja v njihovem v bivalnem okolju.

V nadaljevanju ankete sem preverjala, ali prebivalci sploh zaznavajo barvno in oblikovno izstopajo e objekte v svoji neposredni bližini bivanja. Pozitivnih odgovorov je bilo v naseljih KS Laško in Re ica 36 %, ve ina, 64 % pa jih ne zaznava.

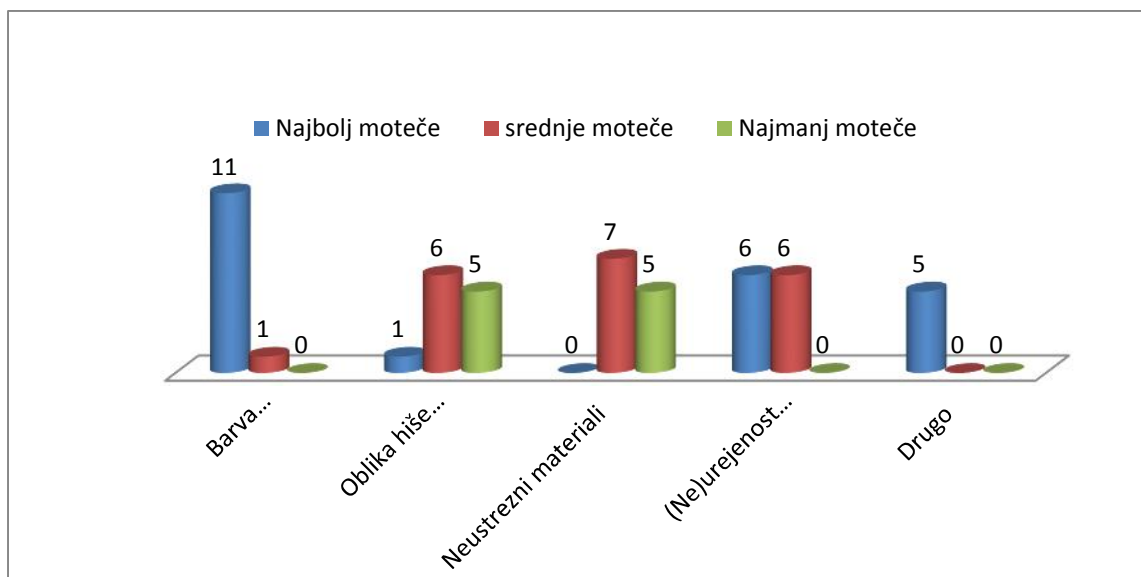
V Krajevni skupnosti Sedraž, Jurklošter in Šentrupert, pa so odgovorili zelo podobno, in sicer z da je odgovorilo 31 % in z ne 69 %.

Pri akovala sem, da bo število anketiranih, ki so odgovorili pritrdilno ve , saj sem ankete izvajala v naseljih z objekti, ki so zelo izstopajo i. Zanimivo je, da so npr. v KS Jurklošter ter Šentrupert ve inoma odgovorili negativno, so pa takoj povedali, da takšne objekte zaznavajo drugje in našteji kar precej primerov.

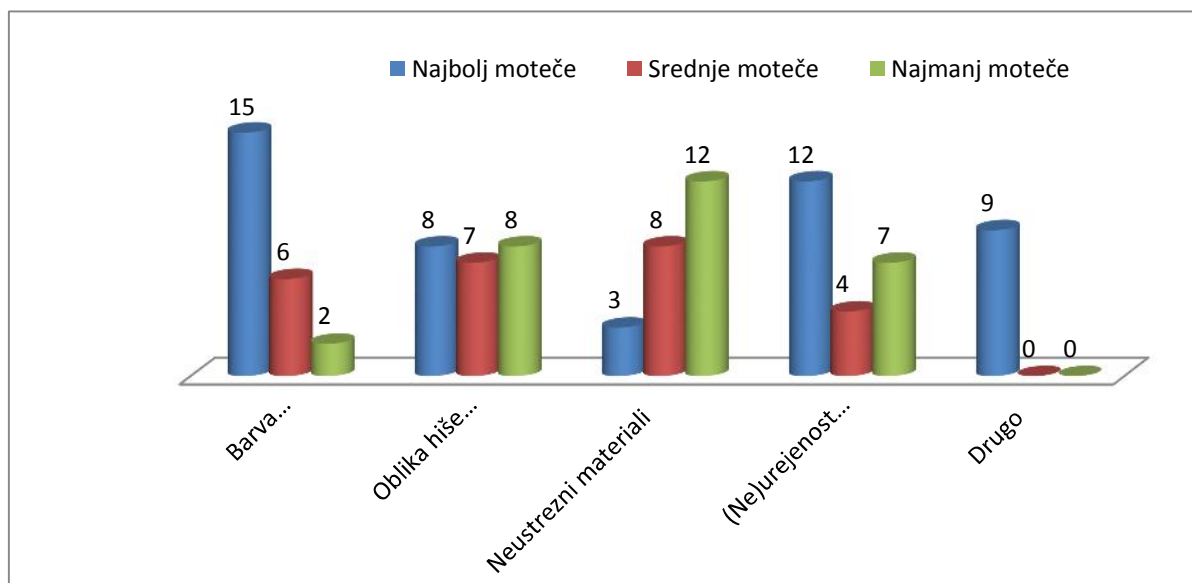
Poudariti je potrebno, da ljudje, ki imajo barvno/oblikovno izstopajo objekt v neposredni bližini, pravijo, da jim ta barva/oblika ni po volji in nanj gledajo zelo kriti no, ampak nih e se še ni pritožil na ob ino ali kateri drugi ustanovi. Saj se ljudje po ve ini navadijo in nato tak objekt sprejmejo v svojem bivalnem okolju.

Na vprašanje, e neustrezne objekte zaznavajo drugje npr. v ob ini, regiji, drugje po Sloveniji, pa je kar 90 % anketiranih odgovorilo pritrdilo in so celo navedli kraje in naselja. Pokazalo se je, da ve ina zaznava neustrezne novogradnje ali stanovanjske objekte na obmoju ob ine Laško, na obmoju Rimskih Toplic, Celja, Ljubljane, Maribora, Šentjurja, Dramelj, Štor idr. Ve ina anketiranih je napisala, da jih objekti motijo v istem kraju, kjer prebivajo, vendar ne v neposredni bližini.

Anketirani, ki so odgovorili pritrdilno (da jih motijo neprimerni objekti), so nato rangirali, kaj jih pri vseh teh objektih najbolj moti: barva stanovanjskega objekta, oblika stanovanjskega objekta, neustrezni materiali, (ne)urejenost okolice in drugo.

Slika 48: Kaj anketirane pri neustreznem objektu najbolj moti v KS Laško in KS Rečica (Vir: Avtorica, 2012)

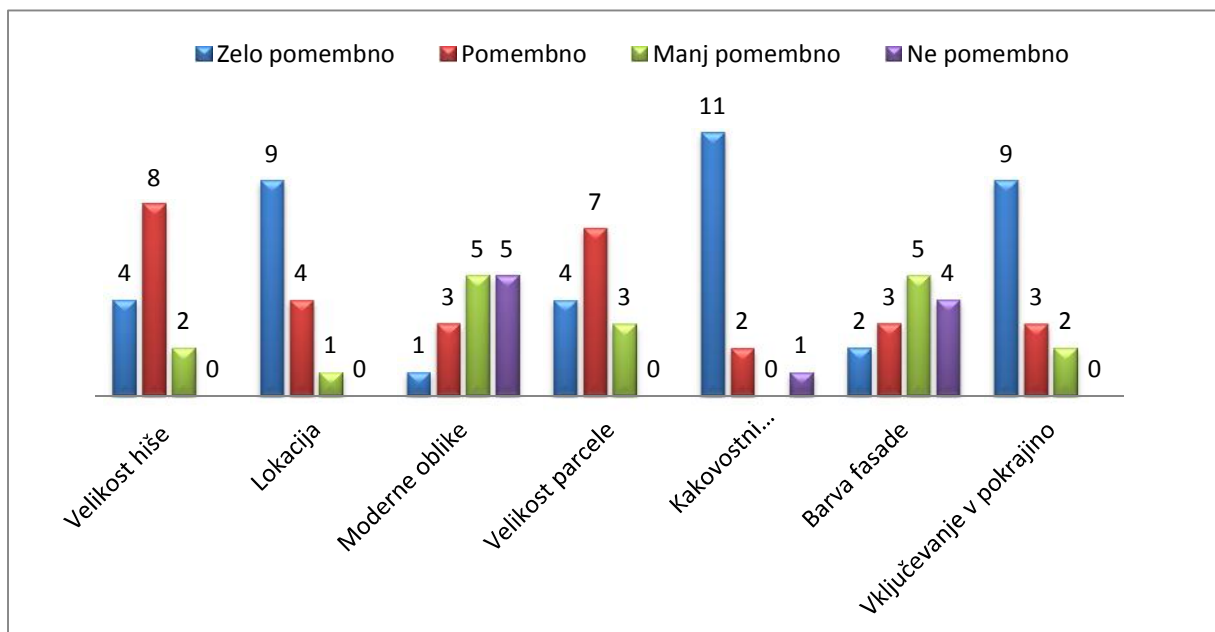
Slika 49: Kaj anketirane pri neustreznem objektu najbolj moti v KS Sedraž, KS Jurklošter in KS Šentrupert (Vir: Avtorica, 2012)

Vprašane najbolj motijo barvno izstopajoče hiše in pa neurejena okolica stanovanjskih objektov. Takšne odgovore sem pričakovala, saj lovek hitreje zazna npr. barvo fasade kot kakovost materialov.

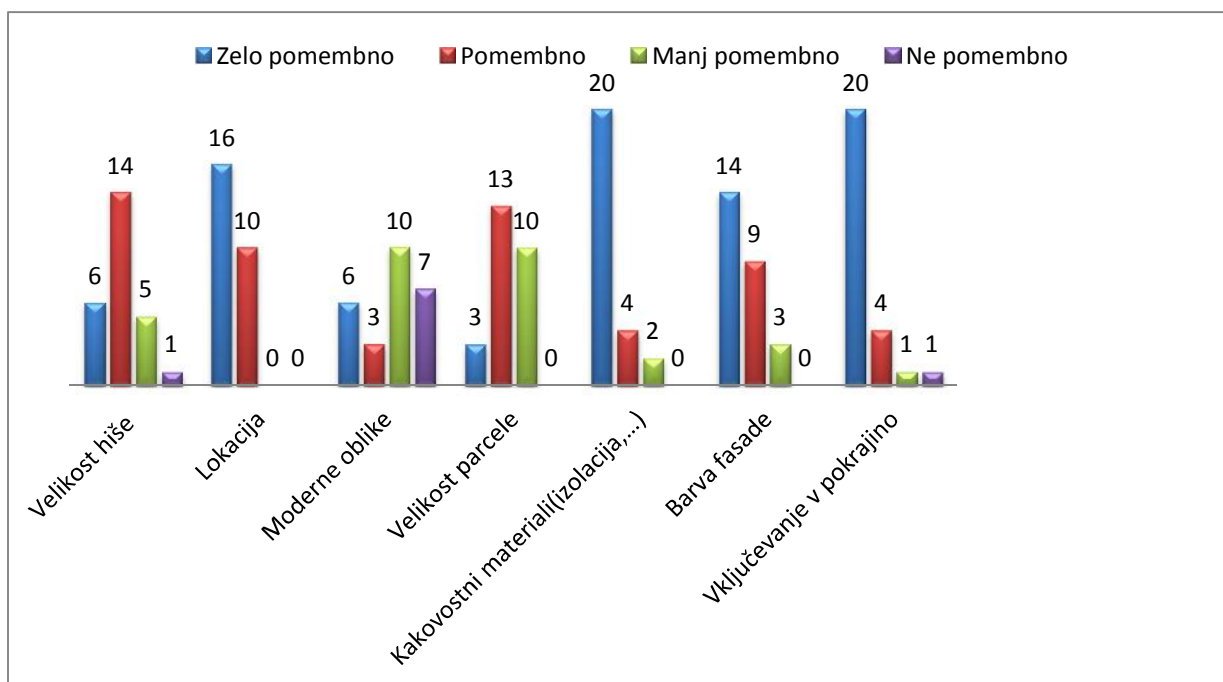
Največ anketiranih moti barva fasade v KS Laško, Rečica, in sicer izstopajoče barve, malo manj, ampak vseeno dovolj anketiranih moti oblika hiše. Neustrezni materiali jih ne motijo.

Anketirani so pod drugo pogosto napisali, da jih npr. motijo druge vrste onesnaževanj: hrup, prah, neurejeno odvodnjavanje, neprimerno pluzenje snega, kosovni odpadki pred blokom in podobno. Moti jih še sosedovo novoletno okraševanje, osvetljevanje okolice, neurejena okolica v smislu zaraš enih travnikov, previsoke žive meje, pasji lajež idr.

Anketirane sem povprašala tudi, kaj je po njihovem mnenju pri stanovanjskem objektu z vidika kakovosti bivanja najbolj pomembno in kaj najmanj.

Slika 50: Pomembnost pri stanovanjskem objektu v KS Laško in KS Reča
(Vir: Avtorica, 2012)

Slika 51: Pomembnost pri stanovanjskem objektu v KS Sedraž, KS Jurklošter in KS Šentrupert
(Vir: Avtorica, 2012)

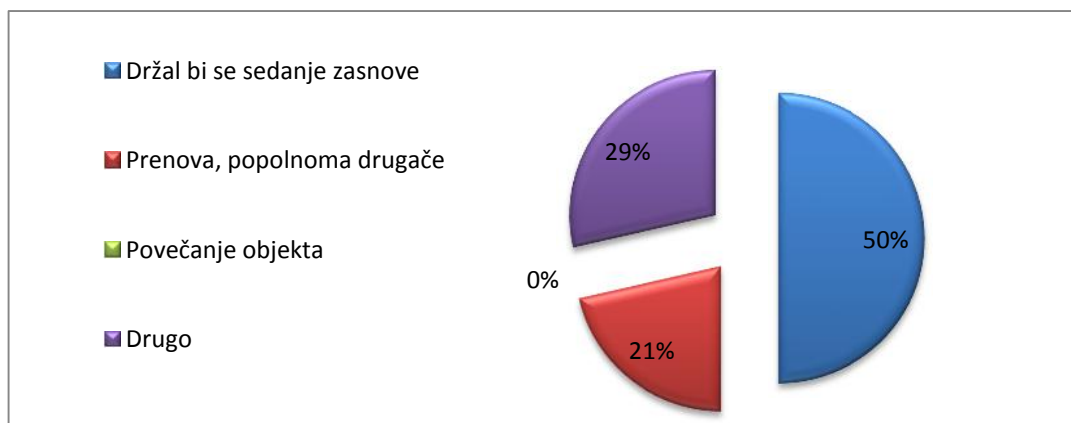
Dobila sem kar nekaj konkretnih potrditev predhodnih domnev. Med zelo pomembne dejavnike kakovosti bivanja so vprašani uvrstili lokacijo hiše, kakovost uporabljenih materialov (nekoliko presenetljivo) ter vklju evanje objekta v pokrajino.

Velikost hiše in parcele je anketiranim pomembna, vendar nekoliko manj kot izbira kakovostnih materialov in vklju evanje v pokrajino.

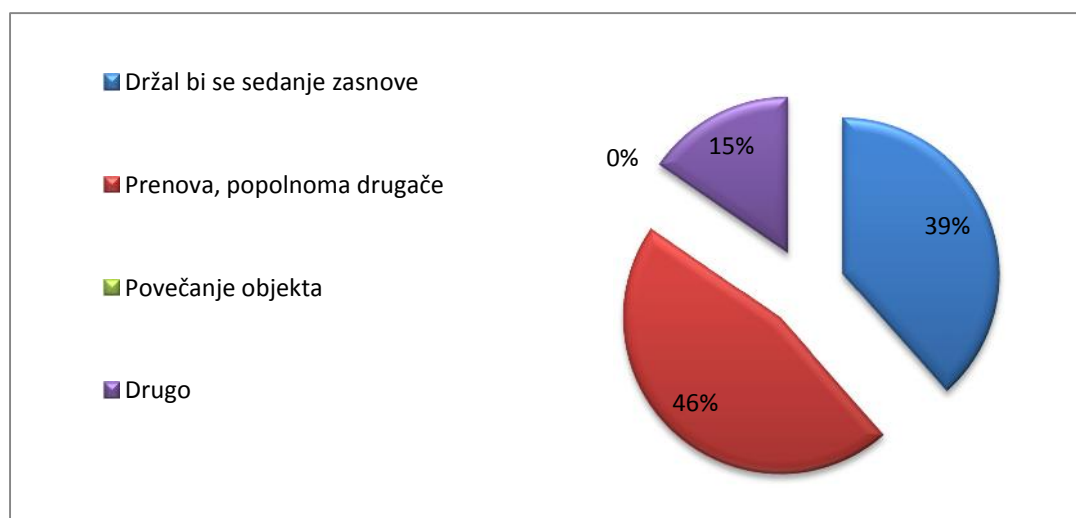
Moderne oblike hiše (torej sledenje nekim novim trendom v gradbeništvu) so jim manj pomembne. Velikost parcele je zelo pomembna, predvsem na območju Krajevnih skupnosti Laško, Rečica in Sedraž. Kakovostni materiali so večinoma anketiranih zelo pomembni, vendar dejanska urejenost naselij ne daje tega obotrovanja.

Barva fasade je večinoma anketiranih zelo pomembna. Se pa najdejo izjeme, predvsem tisti, ki še nimajo dokončane hiše oz. njihov stanovanjski objekt še nima fasade, njim je barva manj pomembna. Vklju evanje v pokrajino je po vseh KS enako pomembna, se pa najde tudi kakšna izjema. To so anketirani, ki imajo na svojem stanovanjskem objektu malo bolj živo barvo fasade in jim vklju evanje v pokrajino ni pomembno.

Anketirane sem povprašala tudi po možnosti prenove, in sicer po odločitvi, kako prenoviti stanovanjski objekt. Nekako so se mnenja razdelila. 50 % anketiranih, bi se držalo sedanje zasnove, 21% pa bi objekt prenovilo popolnoma drugače. Za povečavo objekta bi se odločilo zelo malo anketiranih.

Slika 52: Podatki o prenovi stanovanjskih objektov v KS Laško in KS Rečica

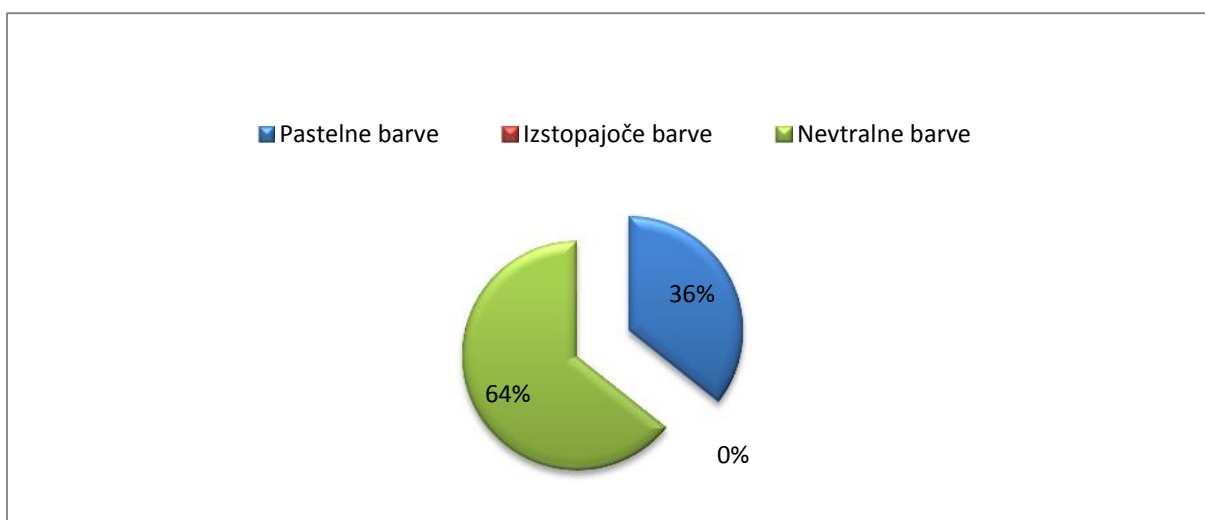

Slika 53: Podatki o prenovi stanovanjskih objektov v KS Sedraž, KS Jurklošter in KS Šentrupert (Vir: Avtorica, 2012)

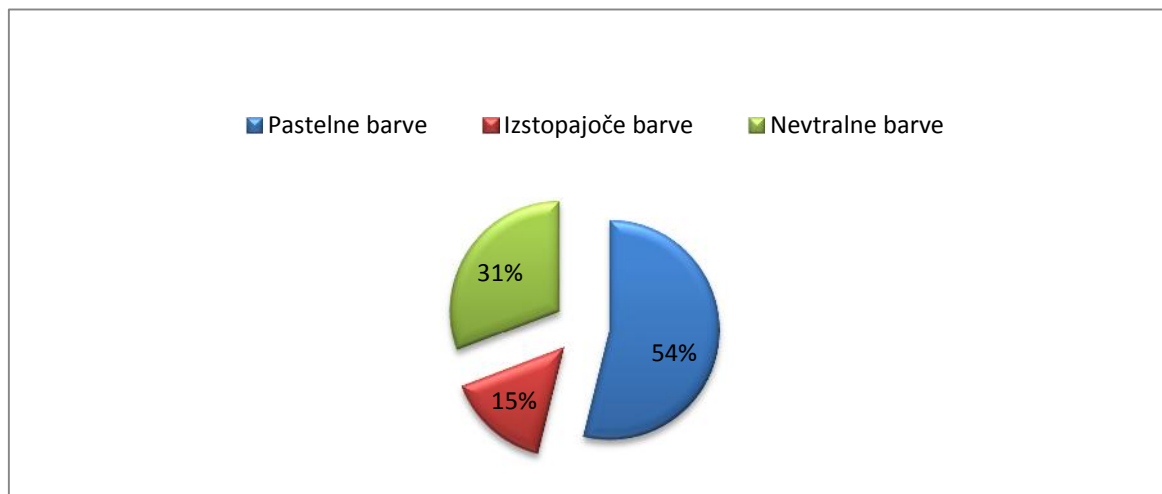
Anketirane na območju KS Sedraž, Jurklošter in KS Šentrupert sem povprašala o možnosti prenove, in sicer po odločitvi, kako prenoviti stanovanjski objekt. Mnenja pa se niso veliko razlikovala od mnenj na urbanem območju, in sicer 39 % anketiranih bi se držalo sedanje zasnove, 46 % pa bi objekt prenovilo popolnoma drugače. Za povečavo objekta bi se odločilo zelo malo anketiranih.

Anketirani, ki so odgovorili pod točko Drugo, bi predvsem svoj objekt pomanjšali, spremenili razporeditev notranjih prostorov, povečali ali funkcionalnost objekta, energijsko varnost, nekaj anketiranih pa bi postavilo lasten stanovanjski objekt.

Na vprašanje, kakšno barvo fasade bi si izbrali ob prenovi, so prevladovali tisti, ki bi izbrali nevtralne barve.

Slika 54: Podatki o izbrani barvi fasade za obnovljen objekt v KS Laško in KS Rečica (Vir: Avtorica, 2012)

Slika 55: Podatki o izbrani barvi fasade za obnovljen objekt v KS Sedraž, KS Jurklošter in KS Šentrupert (Vir: Avtorica, 2012)

64 % anketiranih se je odlo ila za nevtralne barve, 36 % pa za pastelne, za izstopajo e barve se je odlo ila zelo malo anketiranih, predvsem takšni, ki že imajo izstopajo o barvo fasade. Na podeželskem obmo ju so bili podatki podobni, vendar je bilo ve anketiranih za izstopajo o barvo fasade, in sicer kar 15 %.

Pri vprašanju ali bi se anketirani odlo ili za arhitekta ali ne, so nekako odgovorili enako, 50 % jih je za, 50 % pa meni, da bi bili finan no nezmožni prositi za pomo arhitekta.

Pri tem vprašanju je bilo kar nekaj pomislekov, in sicer ljudje se zaradi finan nega stanja pogosteje ne odlo ijo zanj. Tisi, ki so odgovorili z da, pravijo, da bi ga prosili za pomo samo pri novogradnji, pri prenovi objekta pa bi se nekako znašli sami.

Na koncu povzemam nekaj podatkov o anketirancih.

Ve ina anketiranih v naselju živi že celo življenje, teh je 46 %. Takoj za njimi so anketirani, ki na tem obmo ju živijo manj asa, v povpre ju od 5–10, teh je 32 %. 19 % anketiranih živi v tem naselju v povpre ju od 10–20 let. 3 % pa je takšnih, ki v tem naselju živijo že ve kot 20 let.

Spol anketiranih

Nekako sem želela anketirati enako število žensk in moških in tako sem v anketo zajela 55 % žensk in 45 % Moških.

Sklepi in ugotovitve

Anketa je podala kar nekaj zanimivih ugotovitev. Presenetljivo je to, da je anketiranih, ki zaznavajo izstopajo e objekte v neposredni bližini manj, kot pa je takšnih, ki te težave zaznavajo drugje v ob ini, regiji, državi. Nekako se potrjuje, da se ljudje s asoma na »vse navadijo«. Torej mora delovati drug mehanizem, ki bo ohranjal podobo kulturne pokrajine, urejenost naselij ipd. Skozi celotno terensko delo sem ugotovila, da je ve objektov, ki nikakor ne sodijo v krajino ravno na podeželju.

Na obmo ju KS Jurkloštra in Šentruperta prihaja do takšnih anomalij predvsem na takih obmo jih, kjer so stanovalci oddaljeni drug od drugega in si lastniki stanovanjskih objektov, pa naj gre za novogradnjo ali prenavo, dovolijo ve , kot bi si lahko. Menijo namre , da svoj objekt vidijo le oni in jih sosedovo mnenje ne zanima. Sama pa menim, da bi vendarle morali upoštevati obstoje e stanje, okolico in kulturno krajino.

Tudi v sami KS Laško in Sedraž je zaznati kar veliko neustreznih novogradenj in obnov stanovanjskih objektov. Ljudje pa na takšne objekte še vedno gledajo zelo optimisti no in upajo, da se tudi lastniki naveli ajo obstoje ih barv in svojo fasado prebarvajo v manj izstopajo e barve.

5.3 Stališ a odgovornih služb

Na področju ugotavljanja odgovornosti za tako razširjen pojav barvnih anomalij in neustreznih oblik novogradenj in obnov stanovanjskih objektov sem izvedla dva intervjuja, in sicer s predstavnikom gradbene stroke in višjim svetovalcem za okolje in prostor na Obini Laško. Podala sta zelo zanimive odgovore in stališča.

V razgovoru s predstavnikom podjetja Demit®, mag. Goranom opom, ki se ukvarja s proizvodnjo in prodajo veziv in malt za izdelavo toplotnoizolativnih kontaktnih fasad, sem želela izvedeti, kakšno je delovanje podjetja. Zanimale so me njihove barvne študije, količina odtenkov barv, ki je na izbiro v njihovem podjetju, sledenje podjetja modnim smernicam. Zanimal me je tudi njegov pogled na barve. In predvsem, kdo je po njegovem mnenju odgovoren za barvne anomalije v prostoru in kaj bi se dalo izboljšati.

Predstavnik podjetja Demit® meni, da ljudje pri izbiri fasade razmišljajo tako o njeni funkcionalnosti kot o zunanjem videzu. Sogovornik opaža razliko pri izbiri barv fasade med kupci, zasebniki, podjetji in javnimi investitorji, v tem da se podjetja identificirajo s svojo barvo, kot npr. Demit® (oranžna). Zasebniki se odločijo po lastni želji, celo navdihu, kar večinoma pripelje do barvnih odstopanj, javni investitorji pa praviloma težijo k pastelnim barvam. Barvnih razlik med novogradnjami in obnovami stanovanjskih objektov ni, je pa res, da so različni sistemi za različne sanacijske ukrepe ali novogradnje. Razlika pa je tudi med javnimi investitorji in zasebniki, saj se zasebniki odločajo sami (s pomočjo barvnih študij in nasvetov strokovnjakov, redkeje arhitektov), javni investitorji pa imajo projekte izdelane vnaprej.

Glede funkcionalnosti obstajajo različni tipi oz. sistemi fasad za obnovo in različni za novogradnje. Za sanacijo objektov se lahko izbere tanjši sloj toplotne izolacije, ker je določena debelina že vgrajena v fasado, pri novogradnjah pa se vgrajuje debelejša, ki je v zadnjih letih debeline vsaj 15 cm. Ti novejši sistemi so namenjeni varčevanju z energijo in so vse bolj splošno uveljavljeni. Seveda pa tak način gradnje pomeni tudi drugačno ceno (strošek pa se povrne lahko že v nekaj letih, saj so energetske izgube bistveno nižje).

Pri zunanjem videzu predstavnik podjetja meni, da ni opaziti razlik. Končni videz fasade je lahko enak pri sanacijski izvedbi kot pri novogradnji. Pomembno pa je, da ohranimo obstoječe in videz stavbe zaradi videza kulturne pokrajine, ohranjanja identitete naselja, kulturne dediščine.

Barvna lestvica podjetja Demit® vsebuje večinoma nežnejše, umirjene barve, ima pa možnost izbire močnejših barv, vendar samo v primeru dekoracije (večinoma se uporabljajo za poudarke in manjšo dekoracijo fasade), ne pa za celoten objekt. Barvna paleta vsebuje kar 272 barv. Povečevala se je z leti, pa tudi s konkurenco, stranke pa so iz leta v leto zahtevnejše. Nekaj let nazaj je bilo večje povpraševanje po močnejših akrilnih barvah (rdeča, siva, turkizno modra), sedaj pa trend iz Evrope narekuje nežnejše pastelne silikatne barve. Vrača se tudi mineral (sestavljen iz cementa in peska), ki je v simbiozi z naravo. Prav tako ima podjetje Demit® možnost izdelave barvne študije, izpopolnjujejo pa tudi računalniški program, v katerem bodo stranke lahko vnesle lastno fotografijo objekta in ga opremljale z najrazličnejšimi barvami. Podobne barvne študije izvajajo tudi v drugih konkurenčnih podjetjih, npr. JUB idr. Predstavnik Demit®a meni, da konkurenčni trg agresivno reklamira t. i. agresivnejše barve fasad, saj pravi da tudi Demit® včasih reklamira barve za dekor, da je hitreje in bolje opazen.

Torej lahko zaključimo, da gre pri tem za reklamno potezo, da ljudje izstopajo s barve bolj opazijo, jih pritegnejo. Torej bo v prihodnje treba graditi na oblikovanju »okusa« prebivalstva.

Meni, da je velika razlika med izbiro barv pri nas in v tujini, saj v tujini urbanisti ne dopuščajo odstopanj od osnovnega projekta, ki ne zajema akrilne barve, in so bili veliko prej osvešeni o priporo ljvivih pastelnih barvah.

Predstavniki meni, da so za pojav tako številnih barvnih anomalij krivi tako investitorji, izvajalci gradbenih del, kot tudi ponudniki. Investitorji želijo biti drugačni glede na okolico, država pa dopušča (ni kontrole). Izvajalci gradbenih del pa se zaradi pridobitve del prilagodijo investitorju, proizvajalci se prilagodijo obema, da material prodajo. Ponudniki pa večinoma zaradi prodaje izdelkov.

Podjetje Demit® teži k stroki (kakovosti) in šele potem k modnim smernicami, vsebujejo kakovostnejše, okolju prijaznejše fasade.

Na hipotetično vprašanje, ali bi za svojo hišo želela imeti rdečo fasado z oranžnimi dodatki, kljub njihovim nasprotovanjem bi vztrajala pri svoji izbiri, ali bi moji želji ugodili po naslednjem: »stranka ima vedno prav« ali bi mi priporočili ali konkurenca, je odgovoril sledeče: »Gotovo bi delovali po naslednjem »stranka ima vedno prav«, vendar rdeče barve pri Demit®u nikakor ne bi mogli dobiti. Rdeča barva se lahko na soncu ogreje do 70 °C, ponoči pa lahko temperatura pade na 0°C, zato je rdeča fasada bolj izpostavljena razpokam, bledenju, izgubi funkcionalnost ...« Zato bi me gotovo prepričali in odvrnili od rdeče.

Investitorji bodo v prihodnje najpogosteje zahtevali nežnejše pastelne barve z dodatki živahnih barv, da npr. belo barvo popestrijo razni robovi, obrobe oken, vrat ..., prelom zgradbe, lože balkoni, terase s temnejšimi barvami.

S predstavnikom podjetja Demit® sem ugotovila, da ljudje kljub modnim smernicam, še vedno bolj stremijo k funkcionalnosti fasade, razlike pri izbiri se kažejo pri novogradnjah in obnovah stanovanjskih objektov. Ljudje so vsako leto bolj zahtevni glede svetovanja, barvnih lestvic in povpraševanja po novejših, manj vsakdanjih kombinacij barv fasad. Zaradi modnih smernic nekaj let nazaj pa je prišlo v naši kulturni krajini do velikih barvnih anomalij, saj so bile moderne zelo živahne barve. Letos pa naj bi se modne smernice obrnile na pešene barve in zato je tudi povpraševanje po teh večje.

Krivda za barvne anomalije pa se ne pripisuje samo modnim smernicam temveč tudi investitorjem gradbenih del, ki želijo izstopati od vsega drugega, izvajalcem gradbenih del, ki se investitorjem prilagodijo zaradi pridobitve del. Proizvajalci se nekako prilagodijo obema, da material prodajo, ponudniki pa se ravnajo po trenutnih modnih trendih in skušajo biti konkurenčni ostalim.

Tudi podjetje Demit®, zaradi konkurenčnosti reklamira močnejše barve, vendar samo za dekor. Podjetju je na prvem mestu stroka in šele potem modni trendi. Ker zaupajo kakovosti Demit®, materialov in se ne promovirajo samo z barvami.

V razgovoru s **predstavnikom za okolje in prostor Obine Laško** sem želela izvedeti kako deluje in kakšna je vloga Oddelka za okolje in prostor, katere predpise uporabljajo v vsakdanji praksi, kako dolgi so postopki za pridobivanje gradbenih dovoljenj, kdo je kriv za neprimerne objekte, ki se pojavljajo v kulturni krajini, kako vidi prihodnost v urejanju prostora v Laškem, Sloveniji ter kje vidi glavne prepreke in težave.

Predstavniki Oddelka za okolje in prostor meni, da neustrezne oblikovne in barvne rešitve novogradenj ali obnov stanovanjskih objektov za njih niso prostorski problem. Torej gre za »estetski problem«, anomalijo. Morda je tu že del odgovora, zakaj se v slovenskem prostoru kljub marsikje »iznakaženim« vedutam ni ne premakne.

Za predstavnika je prostorski problem bolj ta, kam kakšen objekt umestimo, seveda je pomembno, ali je objekt stanovanjska gradnja ali je druge namembnosti. Torej je celotno naselje pod industrijsko cono, potem barvitejši in izstopajoči objekti sodijo v ta tip naselja. Če pa je to bolj stanovanjsko naselje, so takšni objekti popolnoma neustrezni. V vsaki obliki obstajajo neke ločene celote stanovanjske pozidave in industrijske gradnje.

V oblikovnem smislu;

Predstavniki pravi, da je pri vseh novih gradbenih posegih potrebno zagotoviti oblikovno homogenost in identiteto območja ter se prilagajati okoliškim objektom in ureditvam po: zasnovi izrabe zemljišč, odmiku od sosednjih objektov, sestavi stavbnih mas, višinskih gabaritih in gradbenih vrsti, naklonu streh in smereh slemen, razmerju dimenzij fasad in njihovi orientaciji, merilu in razporeditvi fasadnih elementov, zlasti oken in vrat, barvi in teksturi streh in fasad, na inu ureditve odprtega prostora, na inu izvedbe ograj in drugih posegov v prostor.

Pri izbiri materialov;

Materiali morajo biti na določeni prostorsko zaključeni območju homogena celota, ki se smiselno dopolnjuje in sledi energijski varnosti.

Oblikovalski kontrasti pri novih posegih v prostor so dopustni: kadar ima kontrast namen simbolno prikazati funkcionalno razliko novega objekta od programske enotnega okolja, kadar ima kontrast namen vzpostaviti prostorsko dominantno.

Predstavniki pravi, da je investitor dolžan v postopku izdelave projektne dokumentacije s prostorsko analizo širšega območja ter z urbanistično arhitekturno rešitvijo utemeljiti oblikovalski kontrast.

Predstavniki oddelka mi je predstavil in na kratko opisal predpise za ustrezno umeščanje novogradenj (in obnov) za posamezno območje in posamezno krajevno skupnost, ki jih Občina Laško uporablja v vsakdanji praksi.

Predstavniki meni, da bi morale občine dobiti pristojnosti za izdajo gradbenih dovoljenj, seveda skladno z veljavno zakonodajo, urbanizem pa je v rokah arhitekturne stroke, višje, državne ravni.

Problem, ki ga vidi predstavniki (na Občini Laško) pa je tudi ta, da je slaba in preveč zapletena (neukovita) zakonodaja. Postopki so predolgi. Nosilci urejanja prostora si jemljejo veliko večje pristojnosti, kot jim narekuje zakonodaja. Nosilci urejanja so togi in se ne poglobijo v tematiko, delujejo s pozicije moči. Rešitev vidi v učinkovitejši in manj zapleteni zakonodaji o razlastitvi in o graditvi objektov, sicer se lokalna in državna infrastruktura ne bo mogla graditi.

Glede prihodnosti v urejanju prostora je mnenja, da bi v Sloveniji bilo v kratkem potrebno na novo realno definirati gozdne površine, kmetijske površine ter upoštevati plazovita področja, strma območja in poplavna področja. Da se ne bi pojavljale novogradnje na teh za gradnjo povsem neprimernih, celo nevarnih območjih.

Na območju občine Laško bi bilo potrebno sprejetje OPN (obinski prostorski načrt), ki daje nove možnosti razvoja in investiranja v lokalnem okolju, lokalna skupnost ima določene predloge, kje bi bila smiselna širitev stanovanjske poselitve, kje bi bile obrtne cone, da bi želje po izstopajočih oblikah in barvah dovolili samo v industrijski coni.

Predstavniki vidi glavne težave v zakonodaji, saj meni da je slaba in preveč zapletena. Postopki so predolgi. Nosilci urejanja prostora si jemljejo veliko večje pristojnosti, kot jim gredo po zakonodaji. Nosilci urejanja so togi in se ne poglobijo v tematiko, delujejo s pozicije moči.

6 RAZPRAVA IN SKLEPI NALOGE

Kulturna pokrajina (grajeno okolje) Ob in Laško zaradi neustreznih novogradenj in obnov predvsem stanovanjskih zgradb prostorsko ni kriti no prizadeta, zato ne sodi med tiste, kjer bi bilo nujno in urgentno potrebno spremeniti odloke o prostorski ureditvi in uvesti še kakšen bolj drasti en ukrep, npr. davek na izstopajo e barve in neprimerne oblike stanovanjskih objektov. Ne gre pa zanemariti dejstva, da je objektov, ki slabšajo kakovost kulturne krajine bodisi s svojo barvo ali pa z obliko lahko vedno ve , saj se ljudje pogosto ravna po »modnih smernicah«.

Skozi celotno izdelavo diplomske naloge sem v doma em okolju želela prou iti razmere na podro ju urejanja prostora – kako se to odraža v okolju in kakšno je stališ e prebivalcev do razli nih »modernih« objektov. Ugotavljam, da ljudi sicer motijo takšni »tujki« širše po Sloveniji, kjer zelo opazijo neustrezne objekte, ki so barvno ali oblikovno neskladni z okolico. O itno pa so takšni objekti manj mote i v neposredni bližini, doma em okolju, ko se ljudje nekako sprijaznijo (navadijo) z »novostmi«, ki pa so vizualno v prostoru sila mote e.

Kljub pregovorni »plašnosti« Slovencev se je zadnja leta prav pri novogradnjah pokazalo, da številni želijo izstopati, biti druga ni. Ocenjujem, da ne gre za na rtno vnašanje mote ih elementov v prostor, ampak za enostavno pomanjkanje ob utka pa tudi pomanjkljivega nadzora (in zavezujo ih predpisov). Veliko o razumevanju tega pojava pove izjava anketiranca na terenu, ki pravi »Moja hiša – moja barva«.

V nadaljevanju na kratko predstavljam še rezultate raziskave v kontekstu štirih predhodno zastavljenih delovnih hipotez.

(H1) Iz analize ankete sem hipotezo, da ljudje praviloma zaznavajo negativen vpliv neustreznih gradenj, barvnih fasad kot vizualno »onesnaženje« okolja in se s takšnimi objekti in fasadami ne strinjajo, potrdila, saj ljudi najbolj moti neustrezna barva fasade in ji pripisujejo velik pomen za »onesnaževanje okolice«. e bi sami prenavljali objekt, se jih je veliko odlo ilo za nevtralne ali pastelne barve, le peš ica za izstopajo e. Še ena potrditev hipoteze pa je v odgovorih, da je barva fasade ljudem pomembna, še posebej pa vklju evanje v okolico.

Hipotezo (H2), da ljudi bolj motijo neustrezne gradnje v lastnem naselju – drugod v prostoru ta pojav ne zaznavajo tako intenzivno, sem morala na podlagi odgovorov anketirancev ovre i. Anketirani so pri vprašanjih, e zaznajo oblikovno ali barvno neustrezen objekt, ve inoma odgovorili negativno, na dodatno vprašanje, e takšne objekte zaznavajo drugje, pa je ve ina pritrdila in celo poimenovali so kar nekaj naselji, regij, krajev, kjer so opazili oblikovno ali barvno neustrezne objekte.

Hipotezo (H3), da so med elementi neustrezne gradnje najbolj mote e barvno neprimerne fasade, predvsem živobarvne fasade in neustrezne barvne kombinacije, pa hipotezo potrjujem, saj se je ve ljudi odlo ilo, da jih bolj motijo barve kot oblike, pa naj gre za novogradnjo ali obnovo stanovanjskega objekta. Predvsem pa lahko to hipotezo potrdim s svojim terenskim delom, obiskom 27 naselij, kjer sem evidentirala neustrezne objekte (novogradnje, obnovljene objekte). Ve ina izstopajo ih je bila barvno neustrezna.

Hipotezo (H4), da je izvajanje zakonodaje neustrezno in trenutno nezmožno za razrešitev obstoje ih problemov, lahko potrdim. Najve ji problem predstavljajo graditelji stanovanjskih objektov, saj odlokov o prostorskih ureditvenih pogojih pogosto ne upoštevajo. Osnovni problem je da v PUP ni nujno da so barve fasad predpisane (to je problem nepopolne zakonodaje). e pa so barve fasad predpisane v PUP in se jih graditelji ne držijo, problem pa je to problem izvedbe in nadzora.

Vendar e barva ni predpisana v gradbenem dovoljenju potem tudi inšpekcija ne more ukrepati. Osnovni problem je torej, da predpisi ne opredeljujejo urejanja ustreznih barv fasad.

Prepoved živih barv po mojem mnenju ne bi ni esar rešila, saj bi investitorji še vedno delali po svoje, zasebniki bi se še vedno ravnali po »sosedu«, izvajalci bi vseeno delali živahnije barve, tudi e bi bile prepovedane. Ponudniki bi jih tako glede na povpraševanje trga prodajali. Toda lahko bi se v planskih dokumentih že opredeli regionalno tipi na barva, gabariti in drugi regionalno zna ilni elementi in to konkretizira v izvedbenih aktih. Rešitev pa je seveda tudi osveš anje, izobraževanje, pridobivanje »ob utka«, zakaj izstopajo e barve niso primerne, zakaj in kako pastelne oz. nežnejše barve lahko bolje in trajnejše služijo, zakaj uporabljati naravne materiale in zakaj se je dobro ozirati na obstoje e objekte glede oblike hiš, kako jim hiša lahko bolje služi in je funkcionalna, e je že dolo enih oblik in velikosti.

Reševanja problemov barvnih anomalij oz. barvnega onesnaževanja se je treba lotiti na ve nivojih. Najpomembnejši nivo je izobraževanje in ozaveš anje ljudi, da lahko s samo izbiro fasade izboljšajo videz celotne kulturne krajine. Pomembno je o tem pou evati že otroke, da pridobijo pozitivne zglede in da je šola primer dobre arhitekture. Saj so otroci naša prihodnost in z njihovim izobraževanjem o primernih barvah lahko zagotovimo kakovostnejše okolje v prihodnosti.

Drugi pomemben mehanizem so regulative in predpisi. Pomembno je, da je zakonodaja smiselna in prilagojena dolo enemu obmo ju in posamezniku ter da se primerno izvaja in kontrolira izvedba. Predvsem pa se strinjam z Vladimirjem Drozgom, ki meni, da je v prvi vrsti potrebna opredelitev oblikovnih in barvnih dolo il, ki izhajajo iz regionalnih zna ilnosti stavbarstva, ter ustrezen na in vklju evanja v planske in urbanisti ne dokumente.

In tretji na in reševanja problema je odvisen od prodajalcev fasadnih barv, in sicer potrebno je svetovanje ter barvna študija na konkretnem primeru potrošnikove hiše. Potrebne so nekatere povsem prakti ne rešitve, npr. ve je vzor no prikazovanje barvne lestvice (obstoje i vzorci ponudnikov so absolutno premajhni v primerjavi s kasnejšo celotno kvadraturu hiše).

Veliko škode v slovenskem prostoru, v zunanji podobi kulturne pokrajine, naselij, je v Sloveniji že bilo narejene. Vendar rešitve niso komplicirane, neizvedljive – so pa nujne.

SUMMARY

Cultural landscape (built environment) of Laško municipality doesn't belong to those which are critically affected because of inadequate new constructions and renovations of mostly residential buildings, and therefore there is no need for necessary and urgent change of ordinances on the spatial planning and introduction of some even more drastic measures, for example the tax on outstanding color and inappropriate forms of housing. However, we shouldn't ignore the fact that there are more and more buildings, which undermine the quality of cultural landscape, either by its color or shape as people tend to follow the "fashion trends".

Throughout the making of thesis I wanted to examine the situation in the field of spatial planning in my home environment – how is this reflected in environment and what is position of the local population towards different "modern" buildings. I noticed that people are otherwise disturbed by this kind of "foreign objects" throughout Slovenia where they notice inadequate buildings which are incompatible with the surrounding area because of their color or design. Obviously, these buildings are less intrusive in close proximity of home environment, where people somehow got used (or accustomed) to the "novelties" that are visually disruptive force in the area.

Despite the proverbial "shyness" of Slovenians, it has been shown especially with new constructions in recent years that many want to stand out or be different. I estimate that there isn't any planned introduction of disturbing elements into the locality but simply the lack of sense as well as the lack of control (and binding rules). Much about understanding of this phenomenon suggest the following statement of the respondent on the ground that says: "My house – my color."

In the following I briefly present the results of research in context of four previously set working hypotheses.

(H1) From the analysis of the survey I confirmed the hypothesis that people generally sense the negative impact of defective works and impact of the colored facades on the visual "pollution" of environment, they also disagree with this kind of buildings and facades and see that the inappropriate color of facade is big factor for "pollution of the environment." If they renovated the buildings on their own, many of them would decide for neutral or pastel colors, only a handful of them would decide for outstanding colors. Another confirmation of the hypothesis is by the responses where people claim that the color of facade is important to them, and especially important for integration in the environment.

The hypothesis (H2) which says that people are more disturbed by improper construction in their own settlement – elsewhere in the region they don't feel this phenomenon so intense – had to be invalidated on the basis of answers from the respondents. To the question if they sense inadequate design or color of buildings, the respondents answered mostly negative, and to the further question if such inadequate buildings are perceived elsewhere, majority answered positively and even named some settlements, regions and places where they noticed inadequate design and color of buildings.

The hypothesis (H3) that among the most disturbing elements of the inadequate construction are the inappropriate colors of facade, especially colorful facades and inappropriate color combinations, can be confirmed as more people decided that they are more disturbed by colors than shapes whether it is new construction or renovation of residential building. Above all, I can confirm this hypothesis with my field work, visiting twenty seven villages, where I recorded the inadequate facilities (new and renovated buildings). Most of those which stand out are color inadequate.

I can confirm the hypothesis (H4) that the implementation of the legislation is inadequate and currently unable to resolve existing problems. The constructors of residential buildings present a big problem, as they often ignore ordinances of spatial arrangement.

The basic problem is that according to PUP it is not urgent for the colors of the facades to be determined by regulations (this is a problem of deficient legislation). In case the colors of facades are determined by regulations in PUP but the constructors do not follow those regulations, it is the problem of implementation and control. However, if the color is not prescribed in the building permit, then the inspection cannot take measures, either. Therefore, the basic problem is, that regulations do not define managing of adequate colors of facades.

Prohibition of bright colors, in my opinion, wouldn't solve anything, because the investors would still work on their own, individuals would still abide by their "neighbors" and contractors would still work with more vivid colors even if they were banned. Providers would sell them according to the market demand, so solution is mainly in awareness; education, obtaining of "feeling" why outstanding colors are not suitable, why and how pastel respectively gentle colors can serve better and be more sustainable, why use natural materials and why it is good to obey the existing buildings considering the shape of houses, how the house can better serve them if it is already in certain shapes and sizes.

Problem solving of color anomalies respectively color pollution must be tackled at several levels. The most important level is education and awareness that with the choice of facade the people can improve the look of the entire cultural landscape.

It is important that even children are taught about this so that they get positive examples and the school is an example of good architecture as children are our future and with their education about the proper colors we can provide a higher quality of the environment in the future.

Other important factors are regulations and rules. It is important that the legislation is reasonable and tailored to a particular area and individual, and also that implementation is appropriate and controlled. I agree in particular with Vladimir Drozg who believes that, first and foremost, the definition of design and color set is needed which comes from regional characteristics of architecture and appropriate manner of involvement in planning and urbanistic documents.

And the third way of solving the problem depends on the sellers of facade paints, namely the consultancy and color study on the concrete example are needed. Needed are also certain practical solutions, for example larger sample display of color scale (the existing samples of bidders are absolutely too small in comparison with the later total square footage of the house).

A lot of damage in Slovenian territory, the appearance of cultural landscape and settlements in Slovenia has already been made. However, solutions are not complicated or unworkable – but they are necessary.

7 VIRI IN LITERATURA

- Andrews, T. (2003). Kako zdravimo z barvami: svet svetlobe in barve. Ljubljana, Založba Ara, str.2-5.
- Ažman, M. L., Kladnik, D. (2011). Preobrazba podeželske kulturne pokrajine v Sloveniji. Georitem 13. Ljubljana, Založba ZRC SAZU.
- Bacnik, N. (2004). Diplomsko delo: Sociološki vidiki razpršene poselitve v Sloveniji. Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, str. 44–46.
- Dešman, M. (2011). Intervju v lanku : Arhitekturna krajina v objektivu: Renesansa slovenske fasadne realnosti. Ljubljana, asnik Dnevnik, str. 1–2.
- Drozg, V. (2002). Ohranjanje regionalne raznolikosti stanovanjske hiše v Sloveniji. Oddelek za geografijo, Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru, Dela 18, str. 449–461.
- Drozg, V. (1994). Kvaliteta bivalnega okolja – poskus interpretacije. Znanstvena revija, str. 141–150.
- Jerman, B. (2010). Mo eradi prihajajo: "druga na" barva fasade je lahko tudi mote a. asnik Dnevnik, Priloga Moj dom (235), str. 5–10.
- Kolšek, T. (2002). Laško kot upravnapoliti no središ e svoje pokrajine: Sedanjust. V: Laški Zbornik. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije, str. 80–92.
- Kosi, A. (2011). Preu iti je potrebno lokacijo, kjer želimo graditi. Prodom novice, Priloga Projektiranje, str. 8–9.
- Kova , P. (2006). Diplomsko delo: Geografija ob ine Laško, Zna ilnosti poselitve. Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 50–55.
- Mager, I. (2011). Arhitekturna krajina v objektivu: Renesansa slovenske fasadne realnosti. Ljubljana, asnik Dnevnik, str. 1–8.
- Moškon, D. (1992). Kako graditi lepo hišo na Slovenskem? Maribor, Založba obzorja.
- Ob ina Laško, (1979). [Kartografsko gradivo] / tehni na izvedba, Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo. Ljubljana, Geodetska uprava SRS.
- Starmer, A. (2006). Barvne sheme: nau ite se z barvnimi kombinacijami ustvariti prijetno okolje. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije. str. 8–9.
- Statut Ob ine Laško, Ur. l. RS, št. 99/2007
- Analiza podatkov iz lastne ankete: Anketa med prebivalci ob ine Laško.
- Intervju z uslužbencem v Ob ini Laško, višji svetovalec Luka Picej (2012).
- Intervju s predstavnikom Demita, direktor podjetja Goran op (2012).

Internetne strani:

- Geopedija interaktivni spletni atlas in zemljevid Slovenije. Medmrežje: <http://www.geopedia.si> (04.08.12)
- Podjetje Baunit. Medmrežje: http://www.baunit.si/front_content.php (10.07.11).
- Podjetje Demit d.o.o. Laško, Demit fasadni sistemi. Medmrežje: <http://www.fragmat.si/slo/07.htm> (10. 07. 11)
- Podjetje Jub. Medmrežje: <http://www.jub.si> (10. 07. 11).
- Prostorsko ureditveni predpisi iz leta 2002/2006 za Ob ino Laško. Medmrežje: [Uradni list RS, št. 24/2006](#) in [Uradni list RS, št. 66/2007](#) (10. 07. 11).
- SURS: Statistični urad republike Slovenije. Medmrežje: <http://www.stat.si/obcinevstevilkah/Vsebina.aspx?leto=2012&id=78>, (10. 07. 11).
- STIK – Center za šport, turizem, informiranje in kulturo Laško. Medmrežje: <http://www.stik-lasko.si/> (10. 07. 11).
- Zakonodaja: Zakon o prostorskem na rtovanju. Medmrežje: [Uradni list RS, št. 33/2007](#) (10. 07. 11)
- Zakonodaja: Zakon o urejanju prostora. Medmrežje: [Uradni list RS, št. 8/2003](#) (10.07.11).
- Zakonodaja: Zakon o graditvi objektov (ZGO-1). Medmrežje: [Ur. l. RS, 110/2002](#) (10. 07. 11).
- Zakonodaja: Zakon o kmetijskih zemljiših (ZKZ). Medmrežje: [Uradni list RS, št. 59/1996](#) (10. 07. 11).

8 PRILOGE

Priloga A: Anketa

Spoštovani!

Pred Vami je anketa, ki jo izpolnjujejo prebivalci Ob ine Laško. Namenjena je izdelavi diplomske naloge z naslovom: **Krajinska degradacija kot posledica novogradenj in obnavljanja stanovanjskih objektov na primeru Ob ine Laško**. Anketa je anonimna. Prosim Vas, da natančno preberete navodila in anketo izpolnite iskreno in odgovorno. S tem boste omogočili realne poglede na dejansko stanje posledic posegov v okolje.

Hvala za vaše sodelovanje!

1. Ali ste zadovoljni z bivalnim okoljem v naselju/delu naselja, kjer živite?

Ozna i ustrezen odgovor.

Element	Zelo zadovoljni	Zadovoljni	Nezadovoljni	Mi je vseeno, ni pomembno
Urejenost okolice				
Dostopnost				
Sosedi				
Infrastruktura				
Drugo (kaj)				

2. Ali je v vaši okolici kakšna oblikovno ali barvno neustrezna novogradnja, prenovljen objekt?

- a) DA
- b) NE

Dodatno: Ali zaznavate kakšno oblikovno ali barvno neustrezno novogradnjo, prenovljen objekt tudi drugod? Kje: v obini, regiji, Sloveniji?

3. e je odgovor Da, kaj vas najbolj moti?

(do 3, ozna i po pomembnosti: 1 – najbolj moti, 3 – najmanj moti)

- a) barva hiše (izstopajo e fasade ...)
- b) oblika hiše (nadstreški, prizidki, stolpi i, betonske ograje)
- c) neustrezni materiali
- d) (ne)urejenost okolice
- e) drugo_____

4. Kaj je za vas najbolj pomembno pri stanovanjski hiši?

Rangiraj od 1 do 5 :

1 – zelo pomembno, 2 – pomembno, 3 – manj pomembno, 4 – nepomembno 5 – mi je vseeno

Pomembno pri hiši	Rang pomembnosti
Velikost hiše	
Lokacija	
Posebne moderne oblike	
Velikost parcele	
Kakovostni materiali (izolacija ...)	
Barva fasade	
Vklju evanje v pokrajino, okolico	

5. e bi prenavljali hišo, kakšno možnost prenove bi si želeli?

- a) Držal bi se sedanje zasnove.
- b) Prenovil bi jo popolnoma druga e (modernejše).
- c) Predvsem bi jo pove al.
- d) Drugo_____.

6. Kakšno barvo fasade bi izbrali?

- a) **Pastelne barve**, npr. mareli na, oranžna, rumena, roza ...
- b) **Izstopajo e**, npr. travniško zelena, citronsko rumena, ciklamna, rde a, rna ...
- c) **Neutralne**, npr. bela, peš ena ... oz. v kombinaciji z naravnim materialom (les).

7. Ali bi se na rtovanja prenove/postavitve novogradnje lotili sami ali bi poiskali pomo (arhitekt ...)?

8. Koliko asa že živite v naselju, v tej hiši?

- a) Celo življenje
- b) _____let

9. Spol M Ž

10. Vaš poklic(status), izobrazba_____.

Datum anketiranja_____ Naslov_____

Barva fasade_____

Priloga B: Intervju s predstavnikom Demita, mag. Goranom opom

1. Ali menite, da ljudje z izbiro fasade razmišljajo zgolj o njeni funkcionalnosti ali menite, da jim je bolj pomemben zunanji videz?
Kakšne razlike opazate med kupci? Med zasebniki in med podjetji, javnimi investitorji? Kakšne so tu razlike? Ali razlike med novogradnjami in obnovami? Ali imajo ljudje/investitorji že predhodno izdelane projekte in na rt ali se odlo ajo spontano, z vašo pomo jo?
2. Kakšna je vaša barvna lestvica fasad in koliko barv imate na izbiro? Kako se je vaš barvni spekter fasad pove eval z leti? Kako se je spreminjala zahtevnost kupcev glede kakovosti? Katere barve so prevladovale v dolo enem obdobju?
3. Ima vaše podjetje možnost barvne študije ali svetovanja, kako izbrati najprimernejšo barvo fasade? Ali kupci povprašujejo po teh storitvah?
4. Bi rekli, da konkuren ni trg agresivno reklamira fasade tudi t. i. agresivnejših barv ?
5. Je kakšna razlika med izbiro barv fasad pri nas in v tujini?
6. Ali menite, da so za neprimerno izbiro barvne fasade krivi le investitorji, izvajalci gradbenih del ali ponudniki? Prosim za razlago.
7. Ima vaše podjetje tudi kakovostnejše, okolju prijaznejše fasade? Ali sledite le modnim smernicam?
8. Ali menite, da imajo barve psihološki vpliv na loveka? Kako?
9. e bi hipoteti no gledano za svojo hišo želela imeti rno fasado z oranžnimi dodatki, kljub vašim nasprotovanjem bi vztrajala pri svoji izbiri, bi moji želji ugodili po na elu: »stranka ima vedno prav« ali bi mi priporo ali konkurenco?
10. Kakšne so težnje pri izbiri fasad? Kaj bodo investitorji v prihodnje najpogosteje zahtevali, po em bodo najbolj povpraševali?

Priloga C: Intervju s predstavnikom Oddelka za Okolje in prostor Obine Laško, g. Luko Picejem

1. Ali menite, da so neustrezne oblikovne (v asih tudi uporaba materialov) in barvne rešitve novogradenj in obnov stanovanjskih objektov prostorski problem?
  - Kaj v oblikovnem smislu?
  - Kaj pri izbiri materialov?
  - Kaj pri izbiri barv?
2. Katere predpise za ustrezno umešanje novogradenj (in obnove) za posamezno območje je uporabljate v vsakdanji praksi? Ali menite, da so v tej obliki ustrezni? Ali se pripravljajo novi?
3. Ali menite, da so med elementi neustrezne gradnje najbolj moteče in barvno neskladne fasade?
4. Ali obstaja zakonodaja za ustrezno urejanje prostora na področju oblikovne in barvne študije objektov?
5. Urbanizem (zasnova prostorskega načrta) je stvar občine, medtem ko je odločanje o gradbenih dovoljenjih v rokah upravnih enot (države). Menite, da je prav tako ali bi se morali ravnati tako kot druge države, npr. Avstrija, kjer lokalna skupnost odloča o gradbenem dovoljenju, urbanizem pa je povsem v rokah arhitekturne stroke, torej višje, državne ravni?
6. Vemo, da brez soglasja Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, se ne gradi ali prenavlja zavarovane stavbe kulturne dediščine, vsekakor ne gre. Zavod predpiše tudi ustrezno barvo stavb. V nekaterih primerih so barvo določili s sondiranjem. Kdo ima dejanski vpliv na izbiro barv pri zasebnih novogradnjah?
7. Nekateri občinski prostorski akti imajo določeno, katere barve fasad so primerne. Je Obina Laško med njimi?
8. Odloki o prostorskih ureditvenih pogojih za posamezno območje obstajajo, pa se vendarle zgradijo neustrezni objekti. Ali menite, da so zato krivi graditelji stanovanjskih objektov oz. investitorji, ker teh odlokov ne upoštevajo, ali bi krivdo lahko pripisali neustreznemu delovanju UE (govorimo širše na nivoju Slovenije) ali pomanjkljivim inšpekcijskim službam?
9. Če bi hipotetično gledano želela na podeželju zgraditi več objektov, predvsem pa oblikovno izstopajočo stavbo, ki bi se malo razlikovala od ostalih zgradb – kateri odloki o prostorskih ureditvenih pogojih mi to dopuščajo in kateri ne?
10. Ali bi v nekaterih podeželskih območjih lažje umestila tak izstopajoč objekt v prostor kot v drugih? Če ne – zakaj?
11. Kako vidite prihodnost v urejanju prostora – grajenega okolja v:
  - Sloveniji, na območju občine Laško?
  - Kje vidite glavne prepreke, težave, kje vidite izboljšave?